O'ZBEKISTON

Халқ сўзи

Ўзбекистон – келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган • E-mail: xalksuzi@uzpak.uz • 2003 йил 8 август, №162 (3274) Жума

Ўзбекистон мустақиллигининг 12 йиллиги олдидан

Журналнинг махсус сони Ўзбекистонга бағишланди

Инглиз тилида чоп этиладиган "India-CIS" ("Ҳиндистон—МДҲ") журнали Ҳиндистон савдо ва саноат палатасининг нашри бўлиб, мамлакат зиёлилари, ишбилармон доиралар вакиллари ва умуман, кенг жамоатчилик ўртасида ўзининг кўп сонли ўқувчиларига эга. Журнал Ҳиндистоннинг нафақат МДҲ давлатлари билан, балки Болтиқбўйи ҳамда Шарқий Европа мамлакатлари билан ўзаро иқтисодий алоқаларини ҳам атрофлича ёритиб боради. Мазкур журналнинг яқинда босмадан чиққан июль-август сони ўз мустақиллигининг 12 йиллигини нишонлаш арафасида турган Ўзбекистон Республикасига бағишланди.

Журналнинг илк саҳифаси мамлакат Ташқи ишлар бўйича давлат вазири Дигвижай Синхнинг нашр бош муҳарририга йўллаган расмий мактуби билан очилади. Унда "Ҳиндистон — МДҲ" палатасининг Тошкентда савдо кўргазмасини ўтказиши Ҳиндистон—Ўзбекистон иқтисодий алоқаларини янада ривожлантириш ишига салмоқли ҳисса қўшишига комил ишонч изҳор этилади.

"Ўзбекистон ва ЕТТБ: ҳамкорлик кўламлари" сарлавҳали мақола Ўзбекистон Президентининг шу йил 4-5 май кунлари Тошкентда бўлиб ўтган Европа Тикланиш ва Тараққиёт Банкининг йиллик йиғилишидаги маърузаси тафсилотларига бағишланган. Мазкур мақолада мамлакатимизнинг ушбу банк билан ўзаро иқтисодий ҳамкорлик алоқалари кўламлари ҳақида атрофлича фикр юритилиши баробарида Ўзбекистоннинг демократия ва иқтисодиётни ривожлантириш борасида қўлга киритган ва эришаётган залворли муваффақиятлари ҳам бирма-бир қаламга олинган.

Нашр саҳифаларидан "Бош директор ижодхонасидан" сарлавҳали бош мақола ҳам жой олган бўлиб, у палата Бош директори — мазкур журнал бош муҳаррири, доктор Б.Маллик қаламига мансубдир. Мақолада МДҲ мамлакатлари ўртасида Ўзбекистон билан палатанинг ўзаро алоқалари тобора чуқурлашиб бораётгани қайд этилар экан, Тошкентда ҳинд савдо кўргазмасининг муваффаққият билан ўтказилгани, мазкур тадбирнинг амалий натижаси ўлароқ, бир неча соҳаларда ўзаро ҳамкорлик юзасидан шериклик муносабатлари ўрнатилгани билан боғлиқ жиҳатларга асосий эътибор қаратилади.

"Ўзбекистон: муфассал таништирув" сарлавҳали мақолада эса мамлакатимиз ҳукуматининг иқтисодий ислоҳотларни ҳаётга татбиқ этиш борасида забт этган довонлари, қишлоқ хўжалик, озиқ-овқат, енгил саноат, автомобилсозлик, тўқимачилик, фармацевтика ва бошқа соҳаларда қўлга киритган кенг кўламли муваффақиятлари ҳақида ҳикоя қилинади.

"Ўзбек ипаги ҳиндларни мафтун этди" сарлавҳали мақола эса мамлакатимизнинг Деҳлидаги элчихонасида машҳур Ashima & Leena модалар компанияси билан ҳамкорликда ўтказилган "Баҳор келинчаклари-2003" маданий тадбири тафсилотларига бағишланган бўлиб, унда замонавий ҳинд либослари билан бирга ўзбек хонатласидан ҳинд чеварлари тиккан замонавий либослар, аёлларнинг бухороча зарбоф кийимлари ва дўппилари Ҳиндистонда зўр муваффақият билан намойиш этилгани, маҳаллий ишбилармонлар ва дизайнчилар эса ўзбек ипаги маҳсулотларини ҳинд бозорига олиб кириш юзасидан катта қизиқиш билдиришгани алоҳида таъкидланади.

Юқоридагилардан ташқари, "Ўзбек ипаги уюшмаси", "Тошкент кўргазмаси ва модалар намойиши" сингари мақолалар, мамлакатимизда эълон қилинган бир неча тендерларнинг инглизча матнлари ҳамда юқоридаги мавзуларга оид кўплаб рангли суратлар журналнинг ушбу сони саҳифаларидан жой олган.

Шуҳрат УМИРОВ,
"Жаҳон" АА мухбири.
Деҳли.

Россиянинг «Виим-Билль-Донн» компанияси пойтахтимиздаги «Тошкентсут» ҳиссадорлик компанияси билан ҳамкорликда иш бошлаганига унча кўп вақт бўлгани йўқ. Шунга қарамасдан асосий эътибор маҳсулот сифатини яхшилаш ва унинг турини кўпайтиришга қаратилмоқда. Шу мақсадда корхонага 7 миллион АҚШ доллари миқдорида сармоя жалб этилди. Янги технология асосида тайёрланган маҳсулотнинг дастлабки туркуми мустақиллигимизнинг 12 йиллиги олдидан савдога чиқарилади.

СУРАТДА: корхона лабораторияси ходимаси Феруза Билолова.

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Янги линия фойдаланишга топширилди

ТОШКЕНТ. (ЎзА мухбири В.ДРАЧЕВ).

Истиқлолимизнинг 12 йиллик тўйи арафасида "Асташ" Ўзбекистон—Туркия қўшма корхонасида ўзига хос технологик линия ишга туширилди. Ушбу линиянинг афзаллик томони шундаки, унда замонавий технологиялар асосида юпқа, бироқ пишиқ картон ғалтаклар, турли диаметрли цилиндрлар тайёрлаш мумкин. Буюртмачининг истаги тез ва ўз вақтида бажарилади.

"Асташ" қўшма корхонаси аслида тўқимачилик корхоналари учун махсус картон конусларни ишлаб чиқаришга ихтисослашган. Ушбу конусларга кейинчалик тўқимачилик саноатида фойдаланиладиган ип ўралади. Қўшма корхона ўз маҳсулотини фақат маҳаллий хомашёдан тайёрлайди. Германиядан келтирилган бешта узлуксиз ишлайдиган линия бир ойда икки миллионга яқин ана шундай конусларни ишлаб чиқариш имконини беради. Ҳаммаси эҳтиёжга боғлиқ. Агарда ушбу маҳсулотга талаб ошса, ишни икки, уч сменада ташкил қилиб, кўп миқдорда маҳсулот тайёрлаш мумкин.

Янги ускуна янгича ёндашувни талаб қилади. "Асташ"да ёшларни ишлаб чиқаришдан ажратмаган ҳолда ўқитиш ташкил этилган. Улар янги ускунани батафсил ўрганади, машғулотларда техника хавфсизлиги, меҳнатни муҳофаза қилишга алоҳида эътибор қаратилади. Корхонада бошқа тадбиркорлар ўрганса арзигулик нарсалар кўп.

— Мақсадимиз фақат олдинга интилиш, — дейди қўшма корхона бош директори Ж.Содиқов. — Ватанимиз мустақиллиги байрами арафасида Ўзбекистон равнақига ўз ҳиссамизни қўшаётганимиздан хурсандмиз.

СОҒЛОМ АВЛОД — КЕЛАЖАГИМИЗ

Юртимизда соғлом авлодни тарбиялаб вояга етказиш ишида Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 15 февраль қарори билан тасдиқланган "Соғлом авлод" давлат дастури муҳим аҳамият касб этмоқда. Ҳозир республикамизда соғлом авлодни тарбиялашга, юксак умуминсоний қадриятларга асосланган маънавий бой, аҳлоқан етук, интеллектуал ривожланган, юқори билимли, жисмонан бақувват, ҳар томонлама комил инсонни шакллантиришга йўналтирилган кенг кўламли чора-тадбирлар амалга оширилаётир.

Вазирлар Маҳкамаси Оила, оналик ва болаликни ижтимоий муҳофаза қилиш мажмуи котибиятидан олинган маълумотга кўра, жойларда соғлом авлодни шакллантириш борасида кенг қамровли ишлар олиб борилаётир. Хусусан, ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш, ёш оилаларни патронаж қилиш, икки ёшгача бўлган болаларни турли касалликларга қарши эмлаш ишлари самарали натижа бермоқда.

Фуқаролик ҳолатларини қайд этиш бўлимларидаги ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш бўйича доимий ишловчи курсларда қарийб 63 минг нафар оила қурувчи ёш ўқитилди, 53 минг нафарга яқин ёш никоҳдан аввал тиббий кўрикдан ўтказилди.

Хотин-қизларнинг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, оила ва жамиятдаги ижтимоий-иқтисодий мақомини янада ошириш билан боғлиқ кўплаб тадбирлар изчил давом эттириляпти.

Таъкидлаш жоизки, соғлом авлодни тарбиялаш борасидаги бундай хайрли ишларнинг манфаатдор вазирлик ва идоралар, ҳокимлик ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда олиб борилаётгани, айниқса, яхши самара бермоқда.

Т.БОТИРБЕКОВ,
ЎзА мухбири.

Қимматли қоғозлар ва банк

Республика Банклар уюшмасининг банклараро молиявий хизматлар марказида "Республикада қимматли қоғозлар бозорининг ривожланиш муаммолари ва бу борада тижорат банкларининг роли" мавзуида анжуман бўлиб ўтди. Семинарда маъмурий мутахассислар билан бир қаторда Инвестиция институтлари миллий уюшмаси томонидан мамлакатимизга таклиф этилган АҚШнинг Гарвард университетидан келган тадқиқотчилар ҳам иштирок этишди.

Унда қимматли қоғозлар бозорининг бугунги аҳволи ва ривожланиш истиқболлари атрофлича таҳлил қилинди. Тадбир иштирокчилари муаммолар ва уларни бартараф этиш йўллари ҳақида ўзаро фикр алмашдилар.

Шоира БОЙМУРОДОВА,
ЎзМУ талабаси.

Ўзбекистон Республикаси Олий судида

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раёсатининг кенгайтирилган мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисни Олий суд раиси Ф. Мухитдинова бошқарди. Унда Президент Ислом Каримовнинг 2003 йил 18 июль куни Вазирлар Маҳкамаси йиғилишидаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар ва умумий юрисдикция судларининг жорий йил биринчи ярмида одил судловни амалга ошириш борасидаги фаолияти муҳокама қилинди.

Раёсат мажлисида умумий юрисдикция судлари томонидан ўтган ярим йил мобайнида қонун устуворлигини таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда суд-ҳуқуқ ислоҳотлари жараёнида қабул қилинган қонунларни қўллаш бўйича суд амалиётини шакллантириш борасида муайян ишлар амалга оширилганлиги қайд этилди.

Мажлисда умумий юрисдикция судлари томонидан одил судловни амалга оширишда йўл қўйилган хато ва камчиликларга ҳам алоҳида эътибор қаратилди.

Олий суд
матбуот хизмати.

«Америкеэрс»нинг беғараз ёрдами

АҚШнинг халқаро инсонпарварлик ташкилоти "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармасига навбатдаги инсонпарварлик ёрдамини тақдим этди. Кеча жамғарма вакиллари Тошкент аэропортида 7 миллион АҚШ долларига тенг мазкур юкни қабул қилиб олди.

Кейинги 6 йил мобайнида ушбу ташкилот томонидан юртимизга қиймати 35 миллион АҚШ доллари миқдорида дори-дармон ва тиббий анжомлар етказиб берилди. Келтирилган 12 тонна дори-дармонлар ва тиббий ускуналар мамлакатимиздаги барча тиббий муассасаларга, ёрдамга муҳтож, кам таъминланган оилаларга тарқатилиши кўзда тутилган.

"Соғлом авлод учун" жамғармаси ва "Америкеэрс" ташкилоти вакиллари ушбу юкни ўз манзилларига етказилишини назорат қилади.

Хуршид РАУПОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

СУРАТДА: инсонпарварлик юки қабул қилинаётган вақт тасвирга олинган.

Шоназар ИБРОҲИМОВ олган сурат.

БОЛАЛАР СПОРТИГА ЭЪТИБОР

ҚАШҚАДАРЁ. (ЎзА. Ф.БОЗОРОВ).

Шаҳрисабз туманининг Абу Райҳон Беруний номидаги оромгоҳда болалар спортини ривожлантиришга бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

Унда сўзга чиққанлар мамлакатимизда болалар спортини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилаётгани, соғлом турмуш тарзини шакллантириш, соғлом авлод тарбияси бош вазифа сифатида белгилангани ҳақида гапирди. Жойларда амалга оширилаётган ишлар, ютуқ ва камчиликлар, галдаги вазифалар таҳлил қилинди. Анжуман иштирокчилари 2003-2005 йилларда Қашқадарёда қурилиши режалаштирилган спорт иншоотларининг манзилий дастурини муҳокама этди.

Мустақиллик: курашлар, изтироблар, қувончлар

МАРКАЗНИНГ ҒИРРОМ ЎЙИНЛАРИ

ёхуд Ўзбекистонда қурилган бўрилар уясининг яксон қилиниши ҳақида

Муқаддима

...Бундан икки йил аввал Москвага хизмат сафарига боришга тўғри келди. Ажойиб кунларнинг бирида, иш билан шошиб кетаётиб Ўзбекистон Ички ишлар тизимининг икки ходими билан кўчада учрашиб қолдик. Бегона жойда юртдошларимни кўриш кўнглимни бирдан равшанлаштирган бўлса-да, иш кўплигидан улар билан бафуржа суҳбатлаша олмаслигим алам қиларди. Ҳайриятки, йигитлар мени тўғри тушунишди, фақат йигирма минут вақт ажратишимни, ўзлари гувоҳ бўлган қизиқ бир манзарани менга ҳам кўрсатмоқчи эканликларини айтиб, туриб олишди. Ноилож рози бўлдим. Арбат кўчасидан ўтиб, Смоленск майдонидаги кўримсизгина бир кафега кирдик. Улардан нега айнан шу жойга келганимизни сўраганимда, йигитлар "Ҳозир билиб оласиз" дея сирли кулимсираб қўйишар, кўзлари билан эса залдан кимнидир қидиришарди. Ниҳоят, топилди шекилли, менинг тирсагимдан туртиб, "Анави одамга қаранг" дея бир мужикка ишора қилишди. Сарғиш соқоли тиркайиб ўсиб ётган, қадди букик, исқирт кийим-бошли, йиртиқ бошмоқ кийган оёғининг бири пайпоқсиз, бирига бўлса, футболчиларнинг гетриси илинган бу одамга қараб, аввалига сал энсам қотди. У атрофдагиларнинг очиқдан-очиқ жирканиб қарашларига эътибор бермай, шилпиқ кўзлари билан бўш шиша ахтарар, қўлга кирганини кир елим халтага солиш билан банд эди. Менинг футболга қизишимдан хабардор йигитлар бирор собиқ футболчини кўрсатмоқчи бўлишибди-да деб ўйлаб, унинг қайси ўйинчилигини сўрадим. Йигитлар бу одам бир вақтлар юртимизда, "юқори эшелонда" ўтириб "катта ўйинлар" кўрсатган, собиқ Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Ички ишлар вазирининг биринчи ўринбосари, милиция генерали Виктор Гаврилович Гусев эканини айтишганда, ҳайратдан ёқа ушлаб қолдим...

Қурбон талаб қилинарди

1984 йил. СССР аталмиш империянинг ташқи ва ички сиёсатида кечаётган таназзулнинг, мамлакат тушиб қолган ночор ижтимоий-иқтисодий аҳволнинг туб илдизларини яшириш, уларни вақтинчалик қийинчиликлар, "турғунлик даври асоратлари" дея хаспўшлашга уриниш бошланган даврлар. Ҳокимият эгалари халқни муаммоларнинг чин моҳиятидан чалғитиш, унинг нигоҳини бошқа томонга буриб юбориш мақсадида навбатдаги "тубдан тозалаш" ("генеральная уборка") кампаниясини бошлашга аҳд қилди. Бундай вазиятда қурбон талаб қилинишига ҳамманинг ақли етарди. Фақат асосий қурбонлик сифатида қайси ҳудуд ва қайси миллат танланиши масаласини ҳал этиш қолганди. Болтиқбўйи республикаларига тегиб бўлмасди. Улар анчагина ҳақини таниган, жим юришганининг ўзи ҳам катта давлат эди. Қолаверса, Европага яқинликлари ҳам раҳбарият режаларини амалга оширишга жиддий халақит берарди. Кавказ орти ва Озарбайжон тепасида Марказдаги муайян кучлар билан яқин алоқада бўлган, халқини ёппа талатиб қўймасликка ақли етадиган раҳбарлар ўтирарди. Белорусия ва Украина ҳарқалай қардош халқлар ҳисобланар, уларни ўғри-қароқчига чиқарилса, бир учи "катта оға"га тегиб кетиши ҳам ҳеч гап эмасди. Қолаверса, гарчи Машеров ўртадан олиб ташланган бўлса-да, унинг издошлари билан ҳисоблашишга тўғри келарди. Демак...

Демак, қурбон Ўрта Осиё республикалари орасидан танланиши керак. Марказ бунда ҳам "тарих тажрибасига суяниб" иш кўрди. Яъни худди чор Россияси тутган йўлдан борди. Ўрта Осиёнинг марказий давлати, юраги бўлмиш Ўзбекистонга қарши қилинган ҳаракат унинг атрофидаги қолган тўрт республиканинг ўз-ўзидан, сўзсиз таслим бўлишига олиб келиши ҳисобда тутилиб, асосий ҳужум Тошкентга уюштирилди. Бунга қўшимча, айни даврда республика тепасида ўтирган одамнинг кўзлари қурбонликка мўлжалланган жониворникидек жовдирашдан бошқа белги бермасди..

Бу йиллари Гдлян-Иванов бошчилигидаги десант амалга оширган кирдикорлар тўғрисида кўп тўхтанилгани туфайли бугун уларни қайтариб ўтирмаймиз, албатта. Бу галги мулоҳазаларимиз кўпроқ республика ички ишлар тизимида юз берган ҳодисалар, уларнинг сабаб ва оқибатлари хусусида бўлади.

Демак, яқин тарихнинг фактларига, аччиқ ва нурли ҳақиқатларига мурожаат қиламиз.

1984-89 йилларда "Ўзбекистонда социалистик қонунчиликни тиклаш" шиори остида ҳуқуқ-тартибот идораларининг барчасига Марказдан минглаб одам жўнатилди. Бу идоралар орасида шахсий таркиби, ҳаракатланиш ҳудуди ва таъсир кучи нуқтаи назаридан энг йириги ҳисобланган Ўз.ССР ИИВга собиқ советлар мамлакатидан ҳаммаси бўлиб 150 та ходим келди. Йиллар бўйича қарайдиган бўлсак, 1984 йилда 5 та, 1985 йилда 33 та, 1986 йилда 86 та, 1987 йилда 27 та, 1988 йилда 2 та, 1989 йилда 3 та "осойишталик посбони", бировдан сўраб-сўрамай, Ўзбекистонга "ташриф буюрган". Бу "кутилмаган меҳмонлар"нинг асосий мақсади — социалистик қонунчиликни таъминлаш эмас, балки ўзбек халқини таҳқирлаш эвазига хизмат пиллапояларидан кўтарилиш эди.

Биз бу гапни осмондан олиб айтаётганимиз йўқ, албатта. Гап шундаки, вазирликнинг кадрлар бошқармасини қўлга олиб улгурган А.Теплов "ўртоқ" уларни ҳотамтойларча кутиб олишга аввалдан тайёргарлик кўрганди. Биргина мисол: 1986 йилда Тошкентдаги милиция мактабида область ва район миқёсидаги милиция раҳбарларининг бутуниттифоқ ўқиши ташкил этилади. Унда мамлакатнинг турли бурчакларидан вакиллар иштирок этади. Ўқишни Ўз.ССР ИИВ Кадрлар бошқармасининг бошлиғи, вазир муовини А.Теплов тантанали равишда очади ва кириш нутқи сўзлайди.

"Мени, — дейди нотиқ ўз сўзида, — Коммунистик партия Марказқўми Ўзбекистонда социалистик қонунчиликка амал қилинишини назорат этиш учун жўнатган. Олиб борган текширишларимиз шуни кўрсатмоқдаки, Ички ишлар вазирлиги тизимидаги миллий кадрларнинг аксарияти ўғри-муттаҳам, порахўр одамлардир. Мен шу ерда ўтирганларга мурожаат қилиб айтаманки, кимда-ким ишда ўзини кўрсатмоқчи, хизмат поғоналаридан ўсмоқчи бўлса, марҳамат, бизга(?!) келиб ишланг. Ўзингизгина эмас, хизматдошларингизга ҳам шу гапни етказинглар. Ўзбекистонга келиб ишлайдиганлар учун ҳозирдан яна 300 та квартира ажратиб қўйилган...

Мана бу ерда ўтирган маҳаллий ходимлар тўғрисида айтадиган бўлсам, уларнинг ярмидан кўпи бугун бўлмаса эртага лавозимидан олинади ва келадиганларга жойларини бўшатиб беришади. Бу масалада мен сизларга юз фоиз кафолат бераман!"

Шу тариқа Ўзбекистонга келганлар адолатни қарор топтиришга эмас, балки кўпроқ бегуноҳ одамларни қамашга, йиллик ҳисоботларини бойитишга зўр бердилар. Ўша пайтдаги Ички ишлар вазирининг ўринбосари, генерал Ғафур Раҳимовнинг далилларига кўра, вазирлик таркибидаги 27 бошқарма ва бўлимдан бор-йўғи иккитасинигина ўзбек миллатига мансуб кишилар бошқарган. У ҳам бўлса, хўжалик ва тиббиёт бошқармалари эди.

Ўз.ССР Ички ишлар вазирлиги таркибида ишлаган шовинистик кайфиятдаги бу кишилар ўзлари каби прокуратура ва суд тизимига туширилган десантчилар билан тил бириктириб, бир хил сиёсат юритишган. Гдлян гуруҳида иш олиб борган қонхўр терговчилардан бири Карташьяннинг "Узбекистан нужно оградить колючей проволокой и поставить вышки с часовыми, так как все здесь воры и взяточники" деган гаплари ("Народ должен знать правду" мақоласидан. "Сельская правда" газетаси 30 январь, 1990 йил) улар учун исбот талаб қилинмайдиган аксиомага айланган эди.

Очиғини айтганда, ўша йиллари амалда бўлган ҳокимиятнинг нуноқлиги, қўрқоқлиги туфайли Ўзбекистонда икки ҳокимиятчилик пайдо бўлди — расмий, ҳамма нарса билан келишувчи ҳукумат ва куч тизими идоралари раҳбарияти. Ўзларини "силовиклар" деб аташни хуш кўрадиган Ички ишлар вазирлиги ва Республика Прокуратураси раҳбарияти — А.Бутурлин, Э.Дидоренко, В.Гусев, А.Тепловлар кунора, тушлик баҳонасида, Марказқўмнинг Шелковичная кўчасидаги шаҳар қароргоҳида тўпланишарди. Бу жой улар учун келгуси режалар, маҳаллий аҳоли устида ўтказилиши лозим бўлган "тажрибалар" хусусида келишиб олинадиган штаб вазифасини ўтарди..

«...Бўлмаслар асло одами»

Юртимизга социалистик қонунчиликни мустаҳкамлашга келганлар учун "ўзбекларнинг барчаси ўғри, порахўр, муттаҳам" ҳисоблангани тўғрисида айтдик. Хўш, уларнинг ўзларичи? Бирининг елкасида, бирининг ёқасида темир ва ипакдан беш юлдуз порлаган, "ўзи хон — қўланкаси майдон" бўлган бу кимсаларнинг "асли насли" қандай эди?

Яна мисолларга мурожаат қиламиз. Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирининг ўринбосари Дидоренконинг ўғли "ота ўғил"лик билан Тошкентда ном чиқарганди. Дарвоқе, ота ва ўғил "иш услуби"да фарқ бўлмаган десак, адолатдан эмас. Агар ота Дидоренконинг зулм болтаси турли буйруқлар, кўрсатмалар, хуфёна ишлар орқали халқ бошига тушган бўлса, ўғил Дидоренко қўлига кирган болта билан дуч келган одамни чапаничасига ура верган.

1987 йилнинг жазирама ёз кунларининг бирида уч-тўрт оғайниси билан "бухать" қилиб юрган кичик Дидоренконинг кўнгли бирдан яна пиво тусаб қолади. Улар Тошкентнинг собиқ Ивлев кўчасида жойлашган бакалея дўкони қаршисида машинадан тушишади. Бу пайтда иш вақти тугагани туфайли дўкон ёпилаётган эди. Сармаст Дидоренко сотувчидан дўконни қайта очишни, унга пиво топиб беришни талаб қилади. Сотувчи рози бўлмайди. Ўзини камида шаҳарнинг эгаси ҳис қилиб қолган Дидоренко дўкон ойнасига тош отиб синдириб, ичкарига йўл олади. Уни тўхтатмоққа уринган сотувчининг оёғига эса гўшт чопиладиган болта билан туширади..

Воқеа жойига етиб келган милиция наряди эркатойни ит тутгандай тутиб, шаҳар ички ишлар бўлимига олиб боради. Орага ота Дидоренко аралашгач, "шўхлик қилиб қўйган" ўғилдан кечирим сўраб, қўйиб юборилади..

1988 йилда эса Дидоренко отаси ишхонасининг шундоқ биқинида, Герман Лопатин кўчасида бировнинг мотоциклини ўзига ёқиб қолгани учунгина унинг эгасини уриб, тортиб олади ва мотоциклни олиб қочади. Ўз-ўзидан бу иш ҳам ёпди-ёпди қилинади.

Болта билан жиноят содир этишга "мутахассислашган" Дидоренконинг "шўхлиги" шу йили энг баланд нуқтага етади. У "Россия" меҳмонхонаси олдида бир одам билан жанжаллашиб, уни болта билан чопиб ўлдиради. Ота Дидоренко ўғли устидан очилган жиноий ишни шаҳар милицияси тергов бошқармасидан ўз қарамоғига чақиртириб олади. Бу ишда унга республика прокурори Бутурлин бевосита ёрдам беради.

(Давоми 3-бетда).

«НАВОИЙАЗОТ»НИНГ ШАХДАМ ОДИМЛАРИ

"Навоийазот" акционерлик жамияти мамлакатимиз кимё саноати пешқадамларидан саналади. Бугун у рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқаришда ҳам олдинги сафларда турибди. Корхона ўтган йилни муваффақиятли якунлади — қарийб 60 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарди. Аммиак суви ва сульфат аммоний ишлаб чиқариш 282 фоиз, минерал ўғит ишлаб чиқариш 163,3 фоиз, халқ истеъмол товарлари ишлаб чиқариш 140 фоиз ошди.

Икки йил илгари жамият таркибида Каустик сода ишлаб чиқариш заводи иш бошлаган эди. Бу жамият имкониятларини янада кенгайтирди. Ўзбекистон Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ва Германиянинг "Берлинер" банки кредитлари ҳисобига ўрнатилган янги линия бир йилда 20 миллион долларлик маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга. Каустик сода саноат ишлаб чиқаришида муҳим аҳамиятга эга. Илгари чет элдан валютага келтирилган бу маҳсулотга талаб Навоий вилоятининг ўзида 20 минг тоннани ташкил этади. Оқава сувларни тозалаш, зарарсизлантириш, металлургия, кимё саноати учун гидрохлорид, натрий ҳамда карбонат литий ишлаб чиқариш учун кенг имкониятлар очилди. Тайёрланаётган хлорид кислотаси аслида рангли, қора металлургия саноати учун муҳимдир. Чунки, пластмасса ишлаб чиқаришда қўлланиладиган метанол бирикмаси тайёрлаш формалин ва хлорид кислотасисиз амалга ошмайди. Турли спиртлар, формалин ва нитрон толаси тайёрлаш эса бугунги кунда корхона иқтисодий қувватини янада оширмоқда.

Жамиятда халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ҳажми ҳам ўсмоқда. У ишни 1987 йили сунъий нитрон толасини қайта ишлашдан бошлаган бўлса, бугунги кунда ип йигириш, мато тайёрлаш, кийим-кечак тикиш, гилам тўқиш, ҳатто рўзғорбоп буюмлар, мебель ишлаб чиқариш ҳам йўлга қўйилди.

— Бозор иқтисодиёти рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқаришни тақозо этади, — дейди жамиятнинг халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш корхонаси раҳбари Юнус Боқиев. — Шу боис биз бутун эътиборни сифатга қаратмоқдамиз. Бундан 3 йил илгари 5 миллиард 232 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарган бўлсак, 2002 йилга келиб бу кўрсаткич беш ярим миллиард сўмга етди. Самарадорлик икки баравар ўсди.

Навоийлик кимёгарлар ишлаб чиқараётган маҳсулотлар Хитой, Туркия, Қозоғистон, Россия, Эрон, Покистон, Ҳиндистон, Туркманистон, Тожикистон каби йигирмадан зиёд давлатга экспорт қилинмоқда.

Ёркул УМАР,
ЎзА мухбири

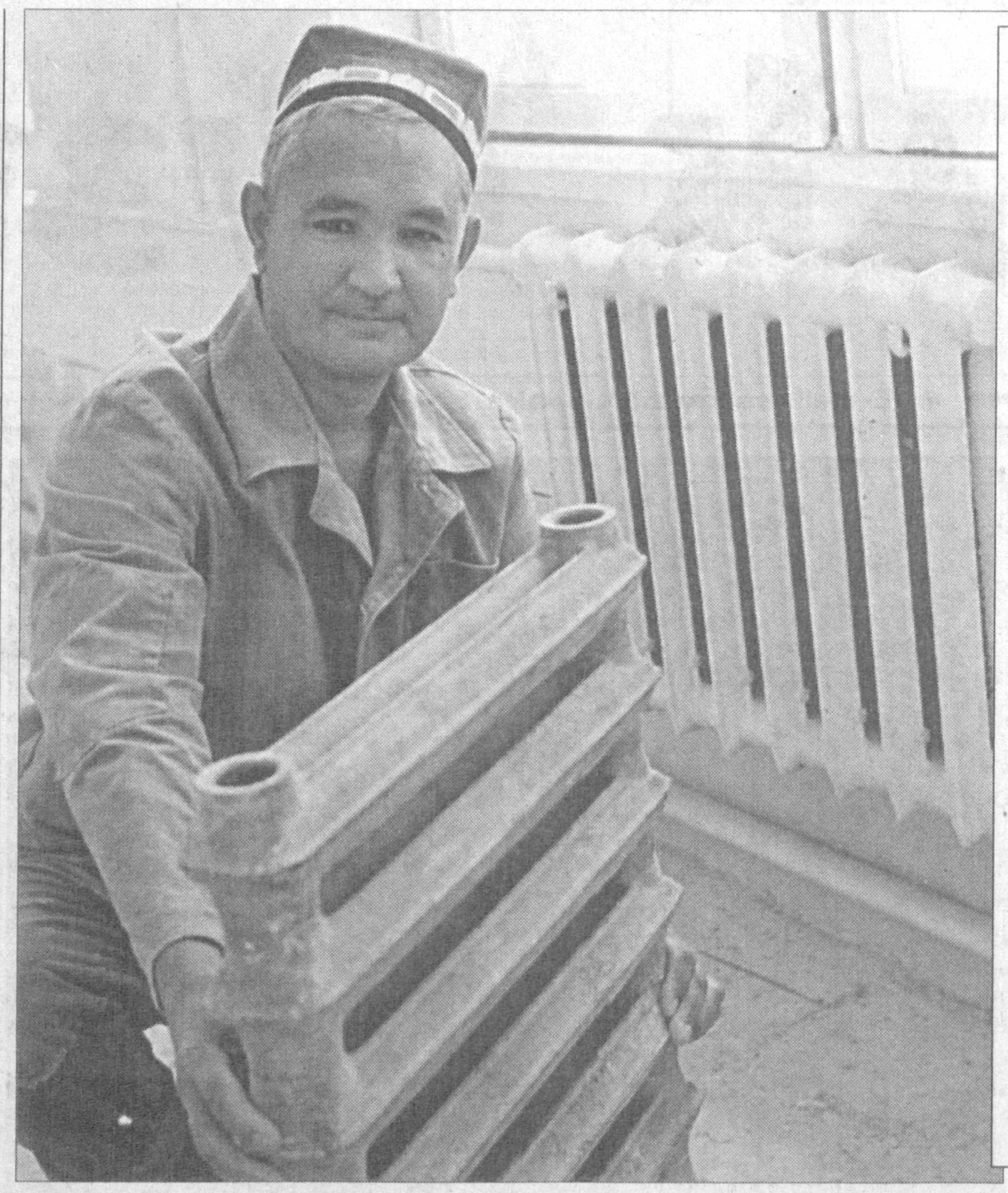

Ёз фасли ҳам оёқлаб қолди. Янги ўқув йили мавсуми бошланиши арафасида. Шу боис ҳам вилоятлардаги барча ўқув масканларида мактабларни ўқув йилига тайёрлаш, жорий ва мукаммал таъмирдан чиқариш ишлари тугалланиш арафасида. Бунда оталиқ ташкилотларнинг ўз ўрни бор.

— "Косон пахта тозалаш заводи" ОТАЖ, "Косонёғ" ҳиссадорлик жамияти, "Муборакнефт-газтранс" корхонаси сингари бир неча ҳомий ташкилотларимизнинг ҳимматларига таҳсинлар айтамиз, — дейди туман халқ таълими бўлими мудири Муроджон Мўминов. — Уларнинг саховатлари сабаб тумандаги бир неча мактабларимиз тўлиқ таъмирланди, мактабларга қўшимча бинолар, синф хоналари қурилди. Энди қишда ҳам синфхоналари ёздагидай иссиқ бўлади.

***СУРАТДА:** таъмирчилар бригадаси бошлиғи Рустам Кенжаев иш устида.*

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

Академик Эркин ЮСУПОВ

Мамлакатимиз фалсафа фани оғир жудоликка учради. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг академиги, Ўзбекистон Республикаси фан арбоби, фалсафа фанлари доктори, профессор Эркин Юсупов етмиш беш ёшида оламдан ўтди.

Э. Юсупов 1929 йил 15 мартда Тошкент шаҳрида туғилди. 1951 йили Ўрта Осиё давлат университети (ҳозирги Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети) тарих факультетининг мантиқ ва психология бўлимини тугатди. 1954 йили номзодлик, 1965 йили докторлик диссертацияларини ҳимоя қилди. 1952 йилдан умрининг охиригача илмий-педагогик фаолият билан шуғулланди.

Э. Юсупов 1954-72 йилларда Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти (ҳозирги Тошкент давлат педагогика университети)да ўқитувчи, сўнг кафедра мудири бўлиб ишлади, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг вице-президенти, Тошкент давлат университетининг ректори, Республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг раҳбари ва бошқа масъул лавозимларда фаолият олиб борди. У 1995 йилдан Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетининг профессори эди.

Э. Юсупов мамлакатимизда ва хорижий мамлакатларда танилган олим, ижтимоий фалсафа, мантиқ, тарих, педагогика, сиёсатшуносликка оид кўплаб монография, рисола, илмий ва илмий-оммабоп мақолалар муаллифи эди. У илмий ва педагогик кадрлар тайёрлашга катта меҳнат сарфлади, олтмишдан ортиқ докторлик ва номзодлик диссертациялари бўйича илмий раҳбарлик қилди ва мамлакатимизда фалсафа фани ривожига муносиб ҳисса қўшди.

Таниқли олим, йирик фан ташкилотчиси Эркин Юсуповнинг порлоқ хотираси қалбимизда доимо сақланиб қолади.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси,
Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги.

ЕР ОСТИ СУВИ ЭГАСИЗМИ?

Мингбулоқ туманидаги «Гулбоғ» ширкат хўжалиги мутасаддиларига шундай саволни берсангиз, елка қисишади. Боиси — минглаб аҳоли истиқомат қилаётган бу хўжаликда кундалик эҳтиёж учун асосан ер остидан тик дренаж қудуқлари орқали тортиб олинаётган сувдан фойдаланилса-да, ҳеч ким уни қонунга мувофиқ расмийлаштириб қўйишни хаёлига келтирмайди. Ваҳоланки, Ўзбекистон Республикасининг «Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида»ги Қонунида барча ер ости сувидан фойдаланувчилар жойлардаги тегишли идоралар билан келишиб, табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг махсус рухсатномасини олишлари шарт эканлиги белгилаб қўйилган. «Гулбоғ»дагилар эса масаланинг ана шу жиҳатини унутиб келмоқдалар. Оқибати нима бўлди? Қонун-қоидаларни менсимаганликлари учун улар бултур 104561 сўм миқдорида жарима тўладилар. Энг ажабланарлиси, шундан кейин ҳам хатони тўғрилашни ўйлашмади ва такроран 284574 сўм миқдорида жаримага тортилдилар. Бироқ собиқ раҳбар Н.Солиев ҳам, ундан кейин лавозим курсисига ўтирган Б.Ҳакимов ҳам бундан заррача сесканишмади, яъни қудуқ сувларидан рухсатсиз фойдаланишни давом эттиришди.

«Гулбоғ» раҳбарлари сингари «Кетса, хўжалик кассасидан кетибди-да, менга нима?» қабилида иш тутадиганлар кўп экан. Тўрақўрғон туманидаги «Туркистон» ширкат хўжалиги бошқаруви раиси ва мироби ҳам еrости артезиан қудуқларидан фойдаланишни ҳужжатлаштиришдан кўра кетма-кет жарима тўлашни афзал билди. Бундай масъулиятсизликни шу тумандаги қишлоқ қурилиш комбинати, Чортоқ туманидаги «Чортоқ» сиҳатгоҳи, Мингбулоқ туманидаги «Хоразм» ширкат хўжалиги мутасаддилари фаолиятида ҳам учратиш мумкин. Умуман олганда, 2002 йил ва жорий йилнинг ўтган даврида қўмитамиз томонидан мазкур

Қонун ва ижро

соҳа бўйича 1023 фуқаро ва мансабдор шахсга 2605049 сўм миқдорида жарима солиниб, 50 та корхона ва хўжаликка нисбатан ер ости сувини рухсатсиз ишлатиб, табиатга зарар етказгани учун умумий миқдори 2346911 сўмга тенг даъво-аризалар киритилди.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, кўпчилик табиатда чучук сув заҳиралари чексиз, ундан истаганча фойдаланиш мумкин, деган тасаввурда. Аслида-чи? Сизу биз ҳуда-беҳуда ишлатиб, ҳатто, исроф қилишгача бориб етаётган ана шу сувнинг ҳисоб-китоби, чеки-чегараси бор. Қўмитамизнинг сув ресурсларини назорат қилиш инспекцияси амалдаги қонун-қоидалардан келиб чиқиб, вилоятдаги 500 дан ортиқ корхона, ташкилот ва хўжалик тасарруфидаги 3712 та тик артезиан қудуғини рўйхатдан ўтказганлар. Улардан тортиб олинаётган оби-ҳаётдан оқилона фойдаланиш масаласи доимо назоратда. Қоидабузарларга нисбатан ўз вақтида жиддий чоралар кўрилаётир. Бу мутасаддиларни бирмунча ҳушёр торттирмоқда. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикасининг «Алоҳида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида»ги Қонуни ижроси ҳам доимий эътиборимизда. Мазкур ҳуқуқий ҳужжатга мувофиқ, вилоят ҳудудида жойлашган Норин ер ости ичимлик суви ҳосил бўладиган ҳудудга шундай мақом берилди. Чустдаги «Олмос-Варзик», Чортоқдаги «Исковот-Пешқўрғон» ер ости сувлари ҳосил бўлиш минтақалари ўрганилди. Уларни муҳофазага олиш мақсадида 8,3 миллион сўмлик лойиҳа-қидирув ишлари амалга оширилди.

Шуни таъкидлаш кераkки, эндиликда дарё, сой, каналлардан беминнат оқиб келаётган зилол сув қаторида ер остидан катта маблағ эвазига тортиб олинаётган оби-ҳаётдан ҳам тежамкорлик билан фойдаланиш масаласи кун тартибидан жиддий ўрин эгалламоқда. Демак, мутасаддилар зиммасидаги бу юмуш билан боғлиқ масъулият ҳам шунга яраша бўлмоғи лозим.

Аҳмаджон СИДДИҚОВ,
Наманган вилояти табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари.

Сангардакда яна бир мактаб

Сурхондарё вилоятининг бир қатор туманларидаги ўқувчилар янги ўқув йилини янги мактабларда бошлайдиган бўлишди. Бу йил Узун туманидаги Сангардак қишлоғида 360 ўринли мактаб биноси қуриб фойдаланишга топширилди. Шунингдек, кўпгина мактабларда бир неча юз ўринга мўлжалланган қўшимча синф хоналари қуриб битказилди. Жорий йил охирига қадар 2082 ўқувчига мўлжалланган 10 та мактаб биноси қурилини ниҳоясига етказиш режалаштирилган.

«Туркистон-пресс»

Қутлуғ санага бағишланди

Тадбир

«Экосан» халқаро жамғармасида Истиқлолнинг 12 йиллигига бағишланиб ***«Мустақиллик, экология ва халқ саломатлиги»*** шиори остида фаоллар йиғилиши бўлиб ўтди. Экология ва саломатлик кунларининг учинчи босқич вазифалари кўриб чиқилган мазкур тадбирда Олий Мажлис депутатлари, вазирлик ва идоралар вакиллари, жамғарма таъсисчилари, фахрийлар, аёллар, журналистлар ва ёшлар уюшмалари аъзолари иштирок этдилар.

Тадбирда таъкидланганидек, Экология ва саломатлик кунлари ҳукуматнинг қўллаб-қувватлаши билан уч босқичда анъанавий тарзда ўтказилиб келинмоқда. Сентябрь ойидан бошланадиган учинчи босқич «Мустақиллик, экология ва халқ саломатлиги» шиори остида ўтказилади.

Экологик ноқулай минтақа – Хоразм ва Бухоро вилоятларига «Экосан» саломатлик поезди жўнатилади.

«Иқлим ўзгариши бўйича рақамли конвенцияни амалга ошириш дастури доирасида парник газлар эмиссиясини камайтириш бўйича ҳаракат» мавзусида жамоатчилик тинглови, «Ўзбекистон: экоривожланиш йўлида 12 йил», «Маданият ва экология: тарих ва замонавийлик» мавзуларида халқаро конференциялар бўлиб ўтади.

Булардан ташқари, Сирдарё вилояти ижтимоий-экологик вазияти билан яқиндан танишиш ва шунинг асосида вилоятга хорижий инвестицияларни жалб этиш мақсадида Ўзбекистонда аккредитация қилинган дипломатик корпус ва халқаро ташкилотлар вакиллари иштирокида «ЭКОСАН» халқаро миссияси тузилади. «Аёл ва экология», «Келажагимиз ва экология» дастурлари доирасида ҳам қизиқарли тадбирлар бўлиб ўтади.

Г. ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

2003 йил – Обод маҳалла йили

«МЕНИНГ МАҲАЛЛАМ»

ТОШКЕНТ. (ЎзА мухбири Н.УСМОНОВА).

Бугунги кунда мамлакатимизда "Обод маҳалла" йили дастури бўйича ҳуқуқий, ташкилий, ижтимоий-иқтисодий, спорт-соғломлаштириш, маънавий-маърифий ва бошқа тадбирлар фаол амалга оширилмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Бадиий академияси томонидан эндиликда шу муносабат билан кўплаб кўргазмалар, кўрик-танловлар, учрашувлар уюштирилаётир.

Академиянинг бадиий кўргазмалар дирекцияси профессионал рассомлар ўртасида "Менинг маҳаллам" мавзуида республика танловини эълон қилди. Бундан кўзланган мақсад — маҳалланинг фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи сифатида роли ва аҳамиятини ошириш, унинг миллий қадриятлар ҳамда анъаналарни мустаҳкамлаш, аҳолига моддий ва маънавий кўмак бериш борасидаги таъсирини янада кўчайтиришдан иборат.

Шу билан бирга, мазкур кўргазма жамоатчилик, халқаро ташкилотлар эътиборини одамларнинг "маҳалла" деб номланган ўзига хос ижтимоий-тарихий ҳамжамиятни англашга қаратишни, маданий қадриятлар, маънавий асослар, урф-одатларни замона воқеликлари ҳамда талабларига мувофиқ сақлаш ва ривожлантиришга ёрдам беришни ҳам ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Мўйқалам усталари ишларининг мазмуни ҳозирги замон ва қадимий халқ анъаналари, урф-одатларининг ўзаро боғлиқлигини, замонавий маҳалла ҳаётини акс эттирувчи мавзувий жанр композицияси (расм), "Биз бир маҳалладанмиз" мавзуида замондош портрети, шунингдек, замонавий маҳалла кўринишини тасвирловчи манзара композицияси каби йўналишларга мос келиши керак.

Биринчи, иккинчи ва учинчи мукофотдан ташқари "Энг яхши ишланган ёшлар мавзуи", "Ўзига хос мавзу ва образни очиб бериш" номинациялари бўйича рағбатлантирувчи мукофотлар топширилади.

Танлов якуни бўйича кўргазма ташкил этилиб, у мустақиллик байрами арафасида очилади.

«Орзу»да қурилган гузар

"Орзу" маҳалласи Тошкент туманидаги обод ва кўркам маҳаллалар сирасига киради. Яқинда бу ерда маҳалла гузари ва савдо маркази иш бошлади. Маҳалла ободлиги, халқ фаровонлигига ҳисса қўшган марҳум Отабой Турсуновнинг фарзандлари ушбу мажмуаларнинг бунёдкори бўлишди.

— «Обод маҳалла йили»да ҳар ким ўз маҳалласини ободонлаштиришга, унинг нуфузини оширишга ҳаракат қилиши керак, — дейди маҳалла оқсоқоли Э. Турсунов. — Маҳаллага қўшилган ҳисса эса унинг жамиятга қўшган ҳиссаси ҳисобланади.

"Орзу"да қурилган гузар ва савдо маркази нафақат Тошкент тумани, балки Қибрай тумани аҳолисига ҳам хизмат кўрсатади.

«Туркистон-пресс».

БОЗОР – фақат бойликлар кўзгуси эмас...

Мулоҳаза учун мавзу

"Узоқ юртларни кўриш ниятида сафарга отланган ёш шаҳзода ўз пири- устозидан сўрабди:

— Саёҳат чоғида эл-юртнинг аҳволини яхшироқ ўрганмоқ учун нималарга эътибор қилмоқ керак, устоз?

— Дунёнинг қай бир жойига борсанг, энг аввало, ўша юртнинг уч жиҳатига эътибор бер, — дебди донишманд: Дастлаб мозорини, сўнг бозорини, кейин эл-улуснинг бир-бирига нисбатан муомала-муносабатини кўр! Яъни, мозорини зиёрат қилганингда ўша мамлакат одамлари ўз авлод-аждодларини ва қадриятларини қанчалик эъзозлашини билиб оласан. Бозорларини айлансанг, тирикчиликларини, турмуш тарзини, кайфиятини сезасан. Муносабатини кузатсанг, одамларининг хулқ-одоби ва бир-бирига бўлган меҳр-оқибатини билиб оласан..."

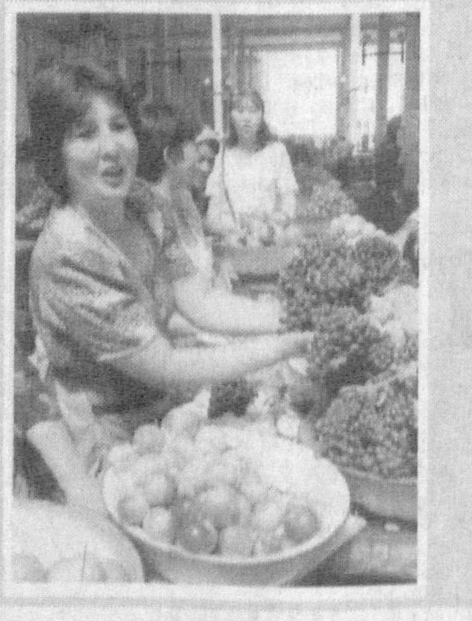

Ушбу ҳикоят яратилган даврларда халқимиз савдо-тижоратда ҳам жуда машҳур бўлган. Бунинг исботи сифатида Машриқдан Мағрибгача чўзилган Буюк Ипак йўли тарихини эслашнинг ўзи етарли. Бу йўлларда савдогарларимиз ойлаб, баъзан йиллаб Ватандан йироқда турли мамлакатлар ўртасида савдо-сотиқнинг ривожига катта ҳисса қўшган. Шарқона гўзал бозорларимиз таърифи кўп ўлкаларда афсонага айланганини ҳам тарихчилар асарларидан яхши биламиз. Бунга фақат бозорларимизнинг мўл-кўллиги эмас, савдогарларимизнинг тадбиркорлиги, саранжом-саришталик, харидорлар билан хушмуомалада бўлишлиги ҳам сабаб бўлган. Айниқса, сотувчилар бирор зарурият чиқиб қолганда дўкон эшикларига қулф урмай, молларини бемалол очиқ қолдириши ажнабийларни (эндиликда ўзимизни ҳам) ҳайратга солган.

Замонлар силсиласи кўп нарсаларни ўзгартириб юборди. Биз энди ўзимизни ҳар томонлама ривожланган, тараққий этган ва анча маданиятли, деб биламиз. Хўш, бу тараққиёт, маданиятлилик белгилари бозорларимизда қай йўсинда бўй кўрсатмоқда?

Кейинги ўн йил ичида пойтахтдаги бир қатор бозорларнинг ташқи кўриниши кўзни қувонтирадиган даражада ўзгариб кетди. Кўпчилигининг ҳудудлари кенгайтирилиб чиройли расталар ҳам қурилди. Буларнинг бари, албатта, бозорларимизнинг янада файзтароватли бўлишига хизмат қилади. Аммо, бу борада тўсиқ бўлаётган бир қатор муаммолар мавжудлиги ҳам бор гап. Бозорнинг ташқи кўриниши, мўл-кўллиги, харидор-сотувчи ўртасидаги муносабат, санитария талаблари, тош-тарози кабилар бозорнинг қанчалик даражада маданийлашганини кўрсатиб беради. Келинг, бозорларимизнинг бу мезонларга қанчалик жавоб бера олиши хусусида фикр юритишга уриниб кўрайлик.

Ўзингга холисона баҳо бера олишинг учун ўзганинг нигоҳи билан қараш керак, деган ёндошув бор. Биз шунга амал қилган ҳолда бир гуруҳ чет эллик сайёҳларнинг фикрини билишга уриндик.

— Бозорларингиз жуда ҳам ажойиб, сархил мева-чеваларга мўл, — дейди французлар. Сотувчилар ўз маҳсулотларидан еб кўришни таклиф қилишади, кулиб қарши олишади. Умуман, Шарққа хос гавжум бозор. — Саёҳатни яхши кўрганим боис дунёнинг кўплаб мамлакатида бўлганман, - дейди ўзини Стефани деб таништирган бошқа бир сайёҳ. — Бизда ҳам мисол учун, помидор, бодринг, олма каби мева-чеваларнинг ранг ва шакл жиҳатидан сизларда йўқ турлари бор. Аммо, бирор мамлакатда бундай ноз-неъматлар Ўзбекистонда етиштирилганидек ширин эмас. Афсуски, ана шундай ажойиб маҳсулотларни харидорларга қандай кўрсатишни унча яхши билишмас экан. Яна бир гап. Тозалик ва гигиенага кўпроқ эътибор беришса, бозорларингиз янада ўзгача тус олар эди...

Ҳар қандай мамлакат, шаҳар бозорларининг ўзига хос алоҳида хусусияти бўлгани яхши. Халқлар, элатларнинг урф-одатлари турлича бўлгани каби бозорлари ҳам ўзгача бўлиши табиий. Биз ҳам бозорларимиз француз ёки инглизларникига ўхшаш бўлсин демоқчи эмасмиз. Аммо унинг кўркам, саранжом-саришта бўлиши, имкон қадар сифатли маҳсулотларнинг сотилиши, харидорларга хизмат кўрсатиш жиҳатларидан европаликлардан қолишмаса, деган истак бор.

Ростдан ҳам кўзимиз кўникиб кетган бир қусур бор. Бу кўпгина бозорларда, айниқса вилоятларимизда яққол кўзга ташланади. Яъни, бозорларимизнинг кириш-чиқиш жойларида, расталар оралиғида оддий кўчатдан тортиб, турли хил қандолат маҳсулотларигача аралаш-қуралаш савдо қилинишидир. Озиқ-овқат маҳсулотларининг тўғридан-тўғри ерга қўйиб сотилиши эса одатий ҳолга айланган. Бозорлар маъмурияти эса бу хилдаги савдога рухсат бермаслигини, лекин бозорлар ҳувиллаб қолишидан чўчишини баҳона қилишади. Балки тўғридир, бироқ уларга тегишли шароит яратиш кимнинг зиммасида? Бу тўғрида ким бош қотиради?

Яхши мулоқот – икки дилга мукофот

Бозор икки томоннинг — харидор ва сотувчининг ўзаро келишувини ифодалайди. Улар ўз ақл-заковати ва пешона тери билан топганларини эҳтиёжларига кўра шу ерда алмашадилар. Шу боис бир-бирларига нисбатан ўзаро ҳурматда ва тўғри муомалада бўлишлари талаб этилади. Айни пайтда сотувчи ҳар қанча ширинсухан бўлмасин, сифатсиз молини алдаб сотиши ноинсофлик, гуноҳ саналади.

"Чилонзор" (собиқ "Ипподром") бозорида шундай воқеанинг гувоҳи бўлгандим. Болалар кийим-кечаги билан савдо қилаётган сотувчига харидор келиб икки кун аввал шу ердан бир жуфт кўйлак олгани, афсуски буюм сифатсиз бўлгани учун уни қайтаришини айтди. Сотувчи эса буни исботланг, деб туриб олди.

— Ана, турибди-ку шунақаси, қолаверса сизни таниб келдим,- деди харидор хуноби ошиб.

— Нима, бунақасини бутун бошли бозорда фақат мен сотарканманми,- масхараомуз тиржайди сотувчи. Сўнг ўшқириб берди: — Буни-чи, катта холангта оборсанг пулини беради...

Энди эътиборингизни газетада ўқиган бошқа бир воқеага қаратмоқчиман. Японияга борган россиялик сайёҳ дўконларни айланиб фотоаппарат сотиб олмоқчи бўлибди. Сотувчи ундан қандай русумдагиси қизиқтиришини сўраб, нархини, техник имкониятларию бошқа барча керакли маълумотларни хушмуомалалик билан айтиб беради. Аммо танлаб олган фотоаппаратни харидор бехосдан пештахта устига тушириб юборади ва у ишламай қолади.

— Жуда қўрқиб кетдим,- дея ҳикоя қилади сайёҳ. Шунда сотувчи тезда қаергадир қўнғироқ қилгач, сипо кийинган бир киши етиб келди ва ўзини шу фотоаппарат ишлаб чиқарувчи фирма вакили деб таништирди. У бизнинг фотоаппаратларимиз арзимаган зарб учун ишламай қолиши мумкин эмас, нега бундай бўлди, деб хижолат чека бошлади. Сўнг агар истасам ўрнига бошқасини алмаштириб бериши мумкинлигини айтди. Хурсандлигимдан жон-жон деб рози бўлдим. Улар мени то эшикгача кузатиб қўйишди ва фирма вакили мендан бу тўғрида бошқа жойда гапириб юрмаслигимни, акс ҳолда фирма обрўйига гап тегиши мумкинлигини илтимос қилиб қолди...

Бу икки хил манзарадан ўзингиз хулоса чиқариб олаверинг. Биз аждодларимизнинг буюк ишларидан, қолдирган маънавий меросидан фахрланамиз, мақтанамиз. Бас, шундай экан, нега уларга ўхшашга, улардек бўлишга ҳаракат қилмаймиз. Ахир маданий бозор дегани чиройли кўринишгина эмас, маданий мулоқат ҳам дегани эмасми?

— Бозорларингиз биз учун ўзига хос экзотика,— дейди немис сайёҳлари. Бу тўғрида узоқ вақт ҳикоя қилиш мумкин. Кўнгилга ўтиришмаган жойи шундаки, савдо расталарида пала-партишлик бор. Сотувчилар нафақат қанча пул топишни, ўз ҳудудининг тозалигига ҳам бундан кам эътибор бермаслиги керак. Буни буйруқ билан эмас, худди уйдаги каби табиий бажариши керак. Ахир, бу маҳсулотларни биринчи галда ўз халқингиз истеъмол қилади.

Биз улардан сизларда тош-торозидан уриб қолиш ҳоллари бўладими, деб сўрадик. Шунда улар саволнинг моҳиятини тушуна олмай, бир-бирларига ҳайротомуз қараб олишди. Сўнг : "—Торозининг икки томонида сотувчи ва харидор турибди. Ким-кимни қандай ва умуман нима учун алдаши керак", дея саволга савол билан жавоб беришгач, бу тўғрида бошқа гап очмадик.

Ваҳоланки, бизда харидорларни энг чўчитадиган нарса айнан торозидан уриб қолиш ва сифатсиз мол сотиш. Бир пайтлар картошка-пиёз сотиш билан шуғулланган бир танишим гап устида ғалати бир "сир"ни очиб қолди. Унинг айтишича, айрим устомон сотувчилар (балки олиб сотарлар) торози тошининг таг қисмини ўйиб олиб ташлаб яна "ямаб" қўйишаркан. Торозини текшириб кўрсангиз паллалари теппа-тенг келади. Тошлар эса 100-200 грамм енгил. Ана сизга етти ухлаб тушингизга ҳам кирмайдиган ихтирочилик. Бундай ҳолатдан сўнг уларнинг яна қандай найранглари бор экан, деб ўйлаб қоласан киши. Бу тўғрида матбуотда ҳам кўп бора айтилди. Аммо ҳали сезиларли ўзгариш рўй бермади чоғи. Очиғи, бу вазифаларнинг тўғри йўлга қўйилишида бозор маъмуриятининг ҳам ўрни катта. Маълумки, маънавият ишлари бўйича бозорқўм муовинлари, алоҳида "маънавият" хоналари ҳам бор. Бироқ, уларнинг кўпчилиги ўз вазифаларини эсдан ҳам чиқариб юборган.

Фикримизча, ана шу масъуллар ҳафтанинг маълум кунлари сотувчилар ва бошқа хизматчилар билан тегишли масалалар, тартиб-қоида, бозордаги аҳвол тўғрисида маслаҳатлашиб турсалар, фойдадан холи бўлмасди. Бундан ташқари, бозорлар ҳудудида "тасвирий ойна" ташкил этиб унда савдо-сотиққа оид қонун-қоидалар, матбуотда чоп этилган мақолалар акс этса, унга кўзи тушган ҳар бир кишига маълум даражада таъсир этиши тайин.

Кўпни кўрган отахон-онахонларнинг таъкидлашича, бозор қадимдан барокотли дастурхон саналган. Халқимизда бировнинг ҳақини атайлаб уриб қолиш ҳаром, оғир гуноҳ саналган. Бу ерда одамлар бир-бирига ҳурмат эҳтиромда бўлишган. Олижаноб одамлар савдо пайти бировнинг ҳақи иккинчисига ўтиб қолса, узр сўраб қайтариб берган. Бундай сотувчиларнинг ишида барака бўлган, зеро савоб жавобсиз қолмайди.

Бозорлар фақат бойликлар кўзгуси эмас, айни пайтда, халқ маънавиятининг, ахлоқий маданиятининг кўзгусидир. Қадимда хорижий сайёҳлар Туронзамин бозорларини тасвирлар экан, бу бутун бир халққа берилган таърифга айланиб кетганлигига гувоҳ бўламиз. Уларга ҳавасимиз келади. Бугунги ўзбек бозорлари ҳам шундай таърифларга асос бўлса, деймиз. Бу эса ўзимизга боғлиқ.

Рустам БОЙТЎРА,
"Халқ сўзи" мухбири.

МАРКАЗНИНГ ҒИРРОМ ЎЙИНЛАРИ

ёхуд Ўзбекистонда қурилган бўрилар уясининг яксон қилиниши ҳақида

(Давоми. Боши 1-бетда).

"Ит бўлур, доғи эшак" деганларидек, вақти келиб, Бутурлиннинг ўғлини ҳам (у ҳам прокуратура тизимига тиқилиб олганди!) маҳаллий ички ишлар ходимлари катта пора — белги қўйилган нақд пуллар билан қўлга туширишади. Бу операцияда милиция полковниги Ботир Турсунов ҳам иштирок этади. Порахўр бўлимга келтирилгачгина, унинг Бутурлиннинг ўғли эканлиги ошкор бўлади. Шунда вазирлик БХСС бошқармаси бошлиғининг муовини Белоусов Б.Турсуновдан барча далилий ҳужжатларни унга топширишни талаб қилади. Б.Турсунов "Унинг ўрнида ўзбеклар бўлганида, албатта қамар эдинглар, ўзбекларни сохта материаллар билан, қачондир пора олган деб ҳам қамайсанлар-ку" деган эътироз билан материалларни бермайди. Белоусов зўрлик билан унинг қўлидан ҳужжатларни тортиб олиб, Дидоренконинг бошқа бир ҳамтовоғи, вазирнинг биринчи ўринбосари Гусевга етказади. "Қарс икки қўлдан" деганларидек, Бутурлиннинг олдидаги қарзини унутмаган Дидоренко порахўр ўғилнинг ишини "тўғрилаб" беради..

Пайғамбаримиздан шундай ҳадис келади: "Ёмон-мункар ишни кўрганингизда уни қўлингиз билан тузатинг, агар қўлингиз билан тузата олмасангиз, тилингиз билан тузатинг, агар буни ҳам қилолмасангиз, дилингиз билан тузатинг. Лекин бу ҳолат Сизнинг имонингиз сустлигидан далолатдир". Албатта, ўша йиллари маддалаб ётган бу адолатсизликларни ҳамма кўриб-билиб турар, уларга ичдан нафрат сезарди. Бироқ аксарият одамлар "бизда ҳам бола-чақа бор" қабилида иш тутишиб, кўзларини кўрликка, қулоқларини карликка ўргатиб олишганди. Масалан, Б.Турсунов вазирлик партия ташкилоти йиғилишида бу адолатсизликларнинг ҳеч курса бир қисмини айтмоқчи бўлиб сўз сўрайди. Бироқ йиғилишни олиб бораётган Дидоренко ҳам, президиумда савлат тўкиб ўтирганлар ҳам (улар орасида бирорта ўзбек йўқ эди!) унга сўз беришни пайсалга солишади. Ниҳоят, йиғилиш сўнгида раислик қилувчи "Кимда савол бор?" деб залга мурожаат этганидан фойдаланиб, вазирлик раҳбариятини фош этишга тушади — Дидоренко, Гусев, Тепловларни қаттиқ танқид қилади. Улар ўзини ҳокимияти чекланмаган подшоҳчалардек тутишларини айтиб, "десантчилар"га хайрихоҳлигига кўра ходимларни яроқли ва яроқсизга ажратишаётганини, яроқсизлар — маҳаллий кадрлар таъқиб қилинаётганини очиқ гапиради. Москвадан юборилганларнинг барчаси, касб малакасидан қатъи назар, юқори лавозимларга тайинланиши, бор унвону мукофотларнинг ҳам уларга "насиб этиши" ҳақида яширмай айтади. Ерли аҳолига нисбатан эса ўта такаббурлик билан, менсимай муносабатда бўлишлари ҳақида куйиниб гапиради.

Унинг гапини қўллаган кўпчилик маҳаллий милиция офицерлари қўлларини оёқлари орасига тутишиб қарсак чалишади. Шу гапдан олдин заҳартан қилиб ташқарига чиққан маҳаллий генералларимиздан бири эса залга кирар экан, жойига ўтираётиб ошкора қарсак чалиб ўтади. Ўрнига келиб ўтиргач, ёнидаги одамдан қарсак сабабини эшитгандан кейин бўлса, қарсак чалган қўлларини шоша-пиша орқасига яширади...

Танқид қилинганларнинг иш услуби фитначилик билан бевосита боғлиқ бўлгани боис, уларнинг кўрсатмаси билан 1989 йил августида "тили узун" Б.Турсунов ҳам "порахўр ўзбеклар" қаторидан ўрин олиб, унга қарши жиноий иш қўзғатилади..

Бояги "эрка ўғилларнинг" қилмишлари асосан пойтахтнинг Фрунзе райони ҳудудида содир этилганди. Ўша вақтда мазкур район ички ишлар бўлими бошлиғи лавозимида Асланбек Ибрагимов хизмат қилган. 1986-87 йиллар якунларига кўра, жиноятчиликнинг очилиши бўйича бу район кетма-кет биринчи ўринни эгаллайди ва кўчма қизил байроққа эга бўлади.

Йил якунига бағишланган мажлисда иштирок этган Дидоренко район ходимлари ишини пастга уриш мақсадида "Ибрагимов чойхонада ўтиравермаса, жиноятчиликнинг очилишини юз фоизга етказиш мумкин эди..." деган гапни қилади.

А.Ибрагимов ишида ҳали муайян камчиликлар мавжудлигини тан олган ҳолда, жиноятчиликнинг очилишини юз фоизга етказган мамлакат йўқлиги, қолаверса, улар оча олмаган ишларнинг тўрттаси "юқоридагиларнинг кўрсатмаси" билан терговлар бошқармаси ихтиёрида бўлгани туфайли судга оширилмаганини айтиб, "талабчан" раҳбарларнинг шохига калтак уради.

Албаттаки, бу қайсар милиционернинг бетгачопарлиги Дидоренконинг эсида қолади. Орадан икки-уч кун ўтгач, кечаси ўн иккида А.Ибрагимов уйига сим қоқилиб, у эрталаб соат саккизда Дидоренко ҳузурига чақирилаётгани маълум қилинади.

Дидоренконинг қабулхонасида шаҳар милиция бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Волков ҳам рангида ранг йўқ ҳолда ўтиради. Дидоренко кела солиб, А.Ибрагимовга ўшқира кетади: "Сенинг районингда замминистрнинг уйига босқинчилик ҳужуми тайёрланаяптию балони ҳам билмайсан. Теплов менга Самарқанддан телефон қилди. Унинг квартирасига газовик кийимида бир кимса келиб, уйдаги вазиятни разведка қилиб кетибди. Зудлик билан жиноятчини топиб, жазолайсанлар ва иш натижаси тўғрисида бугуноқ ўзида ахборот берасанлар!" дейди.

Шаҳар ва район милицияси оёққа туради, зудлик билан А.Тепловнинг уйига бориб суриштирув бошланади. "Замминистрнинг хотинчаси" хушламайгина уйига уч кун олдин газ таъмирловчиси келганини, унинг "башараси ёқинқирамаганини" гапириб беради. "Уч кун олдин бўлса, нега ариза ёзиб бермадингиз?" деган саволга эътибор ҳам бериб ўтирмайди. Район газ бошқармасидан ўша куни навбатчиликда бўлганлар аниқланади. Бояги хонадонга борган 18-19 яшарлик йигит топилади. Ҳам қўрқиб кетган, ҳам ҳайрон бўлган бу йигит фақат у уйга эмас, "дом"даги бошқа хонадонларга ҳам кириб профилактик кўрик ўтказгани, Тепловнинг хотинига газ плитаси яқинига сочиқ илиш мумкин эмаслигини огоҳлантирганини айтади. Мазкур вазиятда ҳеч қандай жиноий ҳолат йўқлигига амин бўлган А.Ибрагимов ва Волков, буйруққа биноан, Дидоренко ҳузурига ўша йигитни бошлаб боришади ва бор гапни айтиб беришади. Ноқулай вазиятда қолган "ҳушёр раҳбар" эса ўзи берган топшириғини гўё унутиб, улар тақдим этган қоғозларни йиртиб отаркан, "Мени бир газовикдан бошқа қиладиган ишим йўқми?!" дея ўшқиришга тушади..

Аслида "замминистрнинг хотинчаси" ҳам, қўрқиб кетган газчи йигит ҳам ўша куни бўлган ҳодисани яширишган эди. А.Ибрагимов Дидоренко қабулидан қайтиб чиқишгач, бояги йигитдан бор ҳақиқатни эркакчасига айтиб беришни илтимос қилади. Йигитнинг уялиб айтишича, у хизмат юзасидан Тепловнинг хонадонига кирганида, эри командировкада эканида кўзи қонга тўлган бу хоним йигитга "холис хизмат" таклиф қилади. Бунақа ишга ўрганмаган, қолаверса, катта лавозимдаги "қонун посбони"нинг хотини билан суйкалишиб ўтиришдан қўрқиб кетган йигит қаршилик кўрсатганида, хоним "Сенга ҳали кўрсатиб қўяман!" дея унга ташланади. Бечора йигит эркаксираган хотиннинг чангалидан зўрға қочиб, ўзини эшикка уради. Шовқиндан подъездга чиққан қўни-қўшнилар олдида шармандა бўлишдан хавотирга тушган хоним эса "замминистрнинг уйига тайёрланаётган босқинчилик ҳужуми" тўғрисидаги чўпчакни ўйлаб топади... (Ахир буюк франг ёзувчиси П.Мериме ўзининг машҳур "Кармен" асарида "Дунёда истаги вақтида қондирилмаган аёлдан ваҳшийроқ махлуқ бўлмайди" деб бекорга ёзмаган-да!)

А.Ибрагимов қайтиб ишига борганида, хотинчасининг инжиқлигидан келиб чиққан ҳодисага чидамаган Теплов Самарқанддан телефон қилиб: "Нега Дидоренконинг олдига газовикни олиб бординг? Сендақа одамга милицияда ўрин йўқ, бошқа ишламайсан" деб бақиради. (Ҳолбуки, улфати Дидоренко унга фақат сочиқ воқеасини айтганди, холос. Ё хотинининг хурмача қилиқларини эри аввалдан билармикин?..) Орадан ҳеч қанча вақт ўтмай, вазирликнинг шахсий таркиб билан ишлайдиган масъул ходими А.Ибрагимовга қўнғироқ қилиб, ўзига раҳбариятдан топшириқ тушгани, унга қарши компромат йиғиб, жиноий иш қўзғатиш талаб қилинаётганини айтади. Гапининг охирида ишни шунгача олиб бормай, ариза ёзгани маъқул эканини дўстона маслаҳат беради. Шу тариқа эндигина 45 ёшга тўлган, намунали фаолияти учун икки йил кетма-кет кўчма қизил байроқни қўлга киритган одам "ўз ихтиёрига кўра" ишдан бўшатилиб, нафақага чиқарилади...

Агар эътибор бераётган бўлсангиз, ҳозирга қадар биз вазирликнинг энг юқори лавозимларига жўнатилган, ишга тайинланаётганида "ўта ҳалол, принципиал, виждонли...мутахассис" дея таърифланган кимсалар қилмишларигагина тўхталаяпмиз. Уларнинг Ўзбекистонда қонунчиликни қай тарзда "мустаҳкамлагани"ни эса кўриб турибсиз: Бутурлин ўзини порахўрликка қарши курашчи, деб эълон қилган бўлса, ўғли пора билан қўлга тушган, Дидоренко "уюшган жиноятчиликни йўқотишга" бел боғлаган бўлса, ўзининг ўғилчаси қонсираган болтасини одамлар боши узра сермайди, Теплов маҳаллий кадрларни "ёппасига ўғри-муттаҳам"га чиқарадию, энг малакали мутахассислар тақдирини, эркаксираган хотинчасининг таманносига қулоқ осиб, ҳал этиб ташлайверади. Шуни айтишса керак-да "Иштони йўқ тиззаси йиртиққа кулибди" деб.. Дарвоқе, генерал Теплов ГКЧП кунлари Саратов область КГБсининг бошлиғи лавозимида эканида фитначиларни қўллаб-қувватлагани учун генераллик унвонидан мосуво этилиб, ишдан ҳайдалгани ҳам унинг қанчалар содиқ коммунист бўлганидан далолатдир.

Биз ушбу мақолага материал йиғиш жараёнида келгинди "қонун посбонлари"нинг ўғиллари томонидан содир этилган жиноятлар илдизини топишга анча уриндик. Буни қарангки, бу ишлар нафақат ёпиб юборилган, балки уларга оид йиғилган дастлабки ҳужжатлар ҳам йўқ қилиб ташланган экан. Бироқ улар бу ҳодисаларнинг жонли гувоҳлари — одамлар хотирасини ўчириб ташлаб бўлмаслигини ҳисобга олишмаганди.

Агар ўша йиллар ҳужжатларига синчиклаб назар ташласак, ўзбек замини генераллик унвонларини тарқатишда қанчалик "саҳий" бўлганига яна бир марта амин бўламиз. Бу ерда энг катта унвонлар аксарият "меҳмонлар"га тортиқ қилинганди. Янаям тўғрироғи, уларнинг Марказдаги ҳомийлари маҳаллий кадрлар иши натижалари учун ҳам ўз одамларини сийлашдан уялишмаган. Бу борада ҳам далилларга эътибор берайлик.

Хўш, "қайта қуриш" йилларида кимлар генераллик унвонларига сазовор бўлган? Рўйхатни кўрамиз — Дидоренко, Теплов, Рибаков исму шарифлари. Яна давом этамиз — Криворучко, Гусев...

Дейлик, ҳикоямиз бошида эслаганимиз В.Гусев генераллик мундирини жуда тез — Ўзбекистонга келганига олти ой тўлар-тўлмасоқ эгнига илади. Ўйлашингиз мумкин: шунга яраша хизмат қилгандирки... деб. Биз эса Сизга бу сийловнинг реал тарихини келтирамиз.

Тошкентнинг Октябрь райони БХССи раҳбари ўз ходимлари билан Эски Жўва бозори ҳудудида катта миқдордаги сохта пулларни тарқатаётган кимсани қўлга туширади. Унинг тергов қилиш натижасида вокзалнинг юкхонасига келтириб қўйилган янада катта партия сохта пуллар топилади. Бу пуллар Россиянинг қайси вилояти, қайси хуторида тайёрланаётгани аниқланиб, бизнинг ходимлар ўша жойга етиб боришади ва у ердаги "устахона" ҳам фош этилади. Бу операциянинг нақадар муҳим аҳамиятга эга эканини шундан ҳам билса бўлардики, у ҳақда марказий телевидение ва барча оммавий ахборот воситаларида кетма-кет хабарлар берилади. "Урооқа йўқ, мошоққа йўқ, хирмонда ҳозир" Марказдан эса дарров махсус гуруҳ жўнатилиб, тўла очиб бўлинган иш материалларига эга чиқади ва барча хизматни ўзлариники қилиб кўрсатишга ўтади.

Айни операция амалга оширилган пайт — 25 апрелдан 17 май оралиғида жаноб Гусев таътилда бўлиб, жазирама Ўзбекистондан узоқ жойларда мазза қилиб ҳордиқ чиқарарди. Буни қарангки, мукофотларни ўзаро тақсимлаб олган Марказдагилар у кишимни ҳам муддатидан илгари генераллик унвони билан сийлайдилар. Жиноятни очган, шу йўлда кечани кундузга улаган Октябрь райони БХСС бўлими ходимлари эса ҳеч кимнинг эсига ҳам келмайди, биров бу масалани суриштирмайди ҳам...

Бўрилар қуршовида

Энди, муҳтарам ўқувчи, ҳар биримизни жиддий мулоҳазага толдириши табиий бўлган қуйидаги саволларни ўзимизга бериб кўрайлик: Президентимиз нега мустақилликни асраб-авайлаш, уни кўз қорачиғидек сақлашга бу қадар кўп аҳамият беради? Бу масалада ҳаммадан кўп жон куйдиришининг асл сабаби нимада?

Биз юқорида тўхталганимиз ҳодисалар, аслида, мазкур саволларга жавобнинг бошланиши эди, десак тўғри бўлар. Зеро, биргина соҳа мисолида эсланган шу айрим ҳодисаларнинг ўзиёқ, мустақиллик арафасида юртимизда нақадар мураккаб вазият ҳукмрон бўлганини, ундан мамлакат ва миллатни соғ-омон олиб чиқиб кетиш бўлғуси раҳбардан қанчалар катта ирода ва матонат талаб қилганини кўрсатади. Энди эса И.Каримов раҳбарликни қўлга олган пайтдаги республика бошқарувини бир кўз олдимизга келтирайлик: Республика Прокуратураси аввал Бутурлин, ундан кейин Усатов қўлида; Ички ишлар вазирлиги — Камолов, Дидоренко, Гусевлар қўлида; Давлат хавфсизлик хизмати — Мелкумов қўл остида, Туркистон ҳарбий округи раҳбарлиги Кондратьев ихтиёрида. Демак, давлатнинг барча куч тизилмалари тепасида Марказнинг содиқ одамлари ўтирар, улар ўзларига маъқул тушмаган ҳар қандай одамни бўридек ғажиб ташлашга шай эдилар.

Ўз.ССР Олий Совети раиси Ибрагимов, республика Министрлар Советининг раиси Қодировлар Марказ чалаётган сурнайга эшилиб ўйнашдан нарига ўтишмасди.

Партия раҳбариятида Марказ вакилларини мафкуравий жиҳатдан тўла қўллаб-қувватлашга сафарбар этилган Анишчев, Огорок, Ефимов сингари кимсалар жавлон урар, улар Усмонхўжаев, Нишонов сингари "биринчилар"га худди юввош қўйга қарагандек қарашарди, холос. Барча область ва район миқёсидаги бошқарувда ҳам худди шу тизим истисносиз амал қиларди. Марказ ўзи ўрнатган бу тизимнинг енгилмаслигига, унинг ишида ҳеч қандай ЧП содир бўлмаслигига ишонар (бугун маълум бўляптики, ортиқча ишонар) эди. Раҳбарият жойлардаги бўрилар ҳар қандай принципиал, миллатпарвар одамни қўйга айлантира олишига шубҳа қилмасди. Бироқ, ўзбекнинг Худога айтгани бор экан...

Бу бўрилар галасининг қандай қилиб қувиб чиқарилгани тарихини эса хийла олдинроқдан бошлашга тўғри келади. Онгу шуури партократия тизимида заҳарланмаган, асосий фаолияти ишлаб чиқариш, иқтисод, молия соҳасида кечган И.Каримов ҳар жиҳатдан энг оғир ҳудуд ҳисобланган Қашқадарё области партия комитети раҳбари этиб юборилади. Милиция полковниги Тоҳир Рисқиевнинг хотирлашича, обком секретари иш бошлаганига ҳеч қанча вақт ўтмай, 1987 йилнинг июнь ойида совпартактив чақиради ва унинг кун тартибига асосий мавзу қилиб область ички ишлар бошқармасидаги кадрлар масаласини қўяди. Область ички ишлар бошқармасининг раҳбари О.Новиков ҳам, унинг барча муовинлари, кадрлар бўлимининг бошлиғи ҳам "таклиф этилганлар" сирасидан бўлиб, ҳал қилувчи лавозимларнинг бирортасида маҳаллий кадрлар йўқ эди. Йиғилиш аввалида О.Новиков қилган баландпарвоз ҳисоботдан, унинг муовинлари билан ўтказилган савол-жавобдан кўнгли тўлмаган обком секретари кадрлар бўлимининг бошлиғи ўрнидан туришини сўрайди. Бўлим бошлиғи мажлисда бўлмагани туфайли унинг муовини — Т.Ризқиев туради. И.Каримов у кишига "Сиз қаерликсиз?" деб савол беради. Т.Ризқиев асли тошкентлик эканини айтганида, кейинги саволга дуч келади: "Бу областда яна қанча ишламоқчисиз?" Ундан "Очиғи, бирор йил ишлаб, бола-чақанинг олдига борсам девдим" деган жавобни олган И.Каримов энди ўзи ўрнидан туриб: "Кўряпсизларми, фақат шу одамгина менга рост гапиряпти. Ахир бу ернинг дардлари, муаммоларини шу ерни яхши биладиган, халққа жони ачийдиган одамларгина ҳал қила олади. Маҳаллий вазиятни, одамларнинг феъл-атворини яхши билмайдиган милиция катталарига халқ қандай ишонади? Область раҳбари сифатида, Новиков, Сизга топширигим шу — барча район ички ишлар бўлимлари раҳбарларини маҳаллий, ишнинг кўзини биладиган одамлар билан алмаштирасиз. Протоколга ёзиб қўйинглар: роса бир йилдан кейин бюрода шу топшириқнинг бажарилиши бўйича ўртоқ Новиковнинг ҳисоботини эшитамиз".

Бўлиб ўтган гаплардан салмоғи Новиковнинг бошидан оёғигача зириллатиб юборади. Зеро, у Марказ йўналишига очиқдан-очиқ зарба берилишини умрида биринчи марта шу ерда кўраётганди. Мажлисдан кейин аламидан ўз одамлари билан ярим тани бўлиб ўтираркан, Новиков "Мен кўп обком секретарларини кўрганман. Очиғи, бунақасини кўрмовдим. Лекин қўрқманглар. Москва ўз йўриғига юрмайдиган бунақа одамларни бир йилга қолмай ишдан олади. Қўрқасизлар, ҳисобот беришимизга ҳам ҳожат қолмайди" деган гапни айтади.

Новиковнинг "башорати", дарҳақиқат, ортиғи билан тўғри чиқади. Фақат тескарисига! Орадан тўрт ой ўтмай, 1987 йилнинг 23 ноябрида унинг кавуши ўзи келган Ленинград области томон тўғрилаб қўйилади...

Қашқадарё области партия комитети котиби арбоблар билан олишувда ҳар боб билан зарба бериш лозим эканлигини жуда яхши биларди. Шу туфайли ҳам аввал вилоятни, кейин эса республикани бу балолардан халос қилишнинг қонуний, юридик асосларини яратиш йўлидан боради. Масалан, унинг шахсий ташаббуси билан 1988 йил 15 ноябрда Ўз.ССР Министрлар Советининг "Қашқадарё области совет ва ҳуқуқ-тартибот органларининг жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларга қарши курашни кучайтириш юзасидан директив органлар қарорлари асосидаги ташкилотчилик ишлари ҳақида"ги 427-сон қарори чиқади. Мазкур қарор матнига эътибор берадиган бўлсак, нега И.Каримов унинг қабул қилинишига эришганининг асл моҳияти ойдинлашади. Хусусан, қарорда ҳамма ерда ҳукмронлик қилишга ўрганиб қолган ички ишлар бўлинмалари фаолиятини назорат қилишда маҳаллий Советларнинг депутатлари, ижроқўм масъулларининг ролини ошириш илк бор расмий белгилаб қўйилди. "Райижроқўмлар ўзларига берилган ҳуқуқлардан етарли фойдаланмаётгани, ишларнинг боришини танқидий баҳоламаётгани, ички ишлар бўлимлари раҳбарларининг ҳисоботларини эшитишда бепарволикка йўл қўяётгани" таъкидланди. "Бу органлар инсонларнинг тақдирларига бефарқлик, сансалорлик, раҳмсизлик ҳолатларига барҳам бериши, фуқароларни асоссиз равишда қамаш ва жиноий жавобгарликка тортишга йўл қўймаслиги зарур" деб уқтирилди.

Ёдингизга соламиз — айни йиллари Марказ республикамизда "пахта иши", "ўзбеклар иши" компаниясини авж олдирган, Қашқадарёда ҳам минглаб бегуноҳ одамлар шу қатли омнинг қурбонига айлантирилган эди. И.Каримов бу бедодликларга барҳам бериш учун имкони бўлган барча куч ва воситаларни ишга солиш йўлидан борди. Ўша кезлари бир гуруҳ ёзувчилар Қашқадарёга ташриф буюради. Улар орасида ўзбек ёзувчиларидан Саид Аҳмад, Усмон Азим, В.Березиков, белорус адиби Е.Бородулин ва бошқалар бор эди. И.Каримов шу куни Бухорода хизмат сафарида эди. Унга ёзувчилар келгани, бугун ортга қайтмоқчи эканликлари маълум қилишади. И.Каримов уларга жавоб бермай туриш кераклигини, кечқурун нечада қайтишидан қатъи назар улар билан албатта кўришишини, эртага эрталаб ёзувчиларни самолётда жўнатишини айтади. Вақт алламаҳал бўлганда, область раҳбари ўта чарчаган ҳолда қайтганига қарамай, ёзувчилар билан учрашади. И.Каримов уларга жумладан, қуйидагиларни айтади: "Одамларнинг ҳукуматга ҳам, прокурору милицияга ҳам ишончи қолмаган. Давлат меҳнаткаш кишиларни бегуноҳдан-бегуноҳ қамаб юбораверса, қандай ишонч бўлсин. Агар биз мингта гуноҳсиз одамни қамоқдан чиқаришига эришсак, уларнинг ортида турган юз минглаб қариндош-уруғларининг адолатга бўлган ишончи пайдо бўлади. Биз бу ишни албатта қиламиз. Бу масалада Сизларнинг ҳам ёрдамингиз жуда керак!"

Учрашувдан кейин ундан шунча чарчаганига қарамай, ёзувчилар билан гаплашишга нима зарурат бўлганини, боз устига бошқа республика вакиллари олдида миллат дардларидан гапириш сабабини сўрашганида, И.Каримов "Ёзувчи халқи миллат ажратмайди, инсонпарвар бўлади. Бу одамлар жойларга бориб, Ўзбекистондаги чинакам аҳвол тўғрисида ёзишади. Дўстларимиз ҳақиқатдан огоҳ бўлишади. Адолатли ижтимоий фикр шаклланади. Бизга бу нарса жуда зарур" деб жавоб беради.

Миллат ҳимоясида

Ислом Каримов Ўзбекистонга раҳбар этиб тайинланганда, уядаги иссиқ ўринларида хотиржам ўтирган бўрилар галаси, дастлабига пинак бузишмади. Унинг устига Марказ қутқуси билан республиканинг гоҳ у, гоҳ бу ерида миллатлараро тўқнашувлар юзага келтирилар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари раҳбарияти уларнинг янада алангаланиб ёниши учун хилма-хил найрангларни ўйлаб топарди. Юқорида генераллик унвонини қандай қилиб киритганини ҳикоя қилганимиз В.Гусевнинг ўз соҳасида қанчалик "мутахассис" эканлигини, халқимиз тақдирига қай кўз билан қараганини яхшироқ билиш учун яна Ғ.Раҳимовнинг хотираларига мурожаат қиламиз.

Наманганда машъум ҳодисалар содир бўлаётган кунлар эди. Жума намозига масжидга йиғилган ўн минглаб киши бошидан ўта катта қирғин кучига эга бўлган портловчи пакетлар ташлаш тўғрисида Гусев Тошкентдан туриб буйруқ беради. Агар шу иш қилинса, нақадар катта хунрезлик юз беришини кўнгли сезган, қолаверса, ўзининг бевосита раҳбари бўлмиш Камоловнинг тўғри қарор қабул қилишига шубҳа қилган Ғ.Раҳимов бу буйруқ тўғрисида хавфсизлик масалалари бўйича масъул Ғ.Алиевга қўнғироқ қилади. У эса ўз навбатида И.Каримовга ахборот беради. Мамлакат раҳбари бунга асло йўл қўйиб бўлмаслигини, одамлар ҳаётини асраш энг муҳим вазифа эканини қатъий уқтиради.

Ахир тасаввур қилинг, ўн минглаб одам саждага бош қўйиб турган пайтда уларни қонга ботириш халқнинг шундоқ ҳам тўлиб турган сабр косасини қанчалар чайқатган бўларди. Агар шу хунрезлик юз берганида, давлатга ишончсизликни зўр бериб тарғиб этаётган диний экстремистик гуруҳлар тилининг чигали яна-да ёзилишига қўшимча баҳона пайдо бўлмасмиди?

Фарғона воқеаларига келсак, у, айримлар айтганидек, миллатлараро низо ёки адоват натижаси, миллатчиликнинг намоён бўлиши эмас, балки махсус хизматларнинг қилмиши, кўпорувчилик ҳаракати ҳосиласи эди. Ёдингизда бўлса, Фарғона воқеалари 1989 йил 26 майда Кувасойда месхети туркларининг юришидан бошланади. Орадан бир ҳафта ўтиб, яъни 3-7 июнь кунлари Фарғонада аҳолига қарши одамнинг баданини ўпириб кетадиган махсус ўқлар отилган. Илгари бундай ўқлардан совет қўшинлари Афғонистондаги урушда фойдаланган, кейинчалик уни ишлатиш тақиқланган эди. Бундай шафқатсизликни оқлаш учун 14 июнда Тошкентга келган СССР Министрлар Советининг раиси Н.Рижков ва СССР Давлат Хавфсизлик Комитетининг раиси В.Чебриков пленум ўтказиб, воқеаларга миллатчилик тусини берадилар. Ўша вақтда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Р.Нишонов ҳам ўз маърузасида уларнинг фикрини маъқуллайди ва янада "ривожлантиради".

1989 йил 23 июнда Ўзбекистонга янги раҳбар — И.Каримов сайланади. 24 июнда, яъни орадан бир кун ўтгач, янги раҳбар мажлисда сўзга чиқиб, бу тўполон ва чиқишларни миллатчиликнинг кўриниши эмас, балки одамларнинг мавжуд шароитдан, ҳаётдан норозилиги ифодаси деб баҳолайди.

Эътибор бериб қарайдиган бўлсак, И.Каримов лавозимга ўтирганига икки кун бўлар-бўлмас ниҳоятда оғир муаммо билан тўқнашади — 25 июнда Фарғонада вазият кескинлашади. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Ғ.Қодиров тўполон бўлаётган жойларга десантчиларни ташлаш тўғрисида кўрсатма бергани боис, кўчаларда БТРлар турган, автоматчилар одамларни текшириб ўтказаётган бир пайтда И.Каримов ўша ерга етиб келади. Бундай шароитда аввало одамларни тинчитиш, бунинг учун улар кўнглига ваҳима солиб турган қуролли кучларни олиб кетиш зарурлигини тушунган И.Каримов десантчиларни жойига қайтариш ҳақида топшириқ беради. Шу куни, хавфсизлик хизматининг қаттиқ қаршилигига қарамай, Қўқонга етиб келади. Йўл-йўлакай бир-икки жойда тўхтаб, одамларнинг рўй бераётган воқеалар ҳақидаги фикрини ўрганади.

Натижада шу нарса аён бўладики, одамлар ҳеч кимга ва ҳеч нарсага, давлатга ҳам, адолатга ҳам ишонмай қолган, ниҳоятда аламзада аҳволда эдилар. Шунда И.Каримов уларга "Мен сизлар билан биргаман, муаммоларни биргаликда ҳал этамиз, лекин сизлардан илтимосим, фақат ҳамма жойда тинчлик, тартиб-қоида бўлиши керак" дейди ва бу мураккаб вазиятда ҳам ўз ниятига эришади.

Ҳолбуки, бу ишларнинг барчаси республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларида ўтирган кимсаларнинг вазифаси эди.

Бўкага борганида ҳам И.Каримов аянчли манзаранинг гувоҳи бўлади — йўл ёқасида машиналар ёнар, жунбушга келган ёшлар тўполон қилишарди. Янги раҳбар уларнинг ёнига бориб, ўзини таништиради. Бироқ улар шу қадар жазавага тушган эдики, ҳеч қандай гап-сўзга қулоқ солмасдилар. Шунда И.Каримов "Одатда ўзбекнинг олдига биров келса, юринг, бир пиёла чой қуйиб берай, деб айтади-ку, мен ҳам йўл босиб келдим, бир пиёла чойга чақирсаларинг бўлмайдими, шунда бафуржа гаплашиб ҳам олардик", дейди. Жавобан "Чақирганимиз билан бизникига кирмайсиз-да", деган гапни эшитади. Сўзларининг самимий экажига тўпланган оломонни ишонтирган И.Каримовни ёши каттароқ бир йигит кўримсизгина бир ҳовлига таклиф этади. Дастурхон атрофида ўтирган тўрт-беш қария билан саломлашиб, раҳбар улар қаторидан жой олади. Ўша пайтдаги Тошкент обкомининг котиби С.Мамарасулов бу учрашувда унга ҳамроҳлик қиларди. Тез орада ошни ҳам олиб келишади. Суҳбат орасида бу одамларнинг қачонлардир Қашқадарёдан кўчиб келгани устида гап кетиб, умумий танишлар борлиги ҳам маълум бўлади. Айни йўсин гап қовушиб, улар билан умумий тил топилади. Шу тарика ҳалигина важоҳатидан қон иси келиб турган тўполон тарқалади.

1990 йил 16 февралда И.Каримов Бўкага иккинчи марта боради. Ўша куни райком олдида одамлар тўпланиб, тўполон қилаётгани ҳақида хабар келади. Маҳаллий месхети туркларининг уйларига ўт қўйилиб, газ баллонлари портлатилаётган экан. Биринчи раҳбар машинада ўша жойга етиб келади. Аҳвол ниҳоятда мураккаб эди. Қалқон кўтарган милиция ходимларига оломон тош отади, кейин милиционерлар уларни таъқиб қилади, оломон яна тош отиб, олдинга қараб қочади. Тўполонда И.Каримовга ҳам бир-иккита тош отилади. Шунга қарамай, у мегафонни қўлига олиб, одамларга ўзини таништиради ва милицияни орқага қайтариб юборади.

Милициянинг ортда қолиб кетганини кўриб, оломон бироз босилади. Уларнинг кўпчилиги маст-аласт, наша чеккан, хуллас гап уқадиган аҳволда эмасди. Улар орасида от миниб олганлардан бирини чақириб, И.Каримов "Отдан туш", дейди ва шартта отга миниб халойиқ орасига киради. Уларга мурожаат қилиб, "нима талабларинг бўлса, менга айтинглар, ҳаммасига эътибор билан қараб, ҳал қилиб беришга ҳаракат қиламан", дейди.

— Сиз ҳам шуларнинг бирисиз, сиз ҳам Москвадан қўрқасиз, биз ҳеч кимга ишонмаймиз! — деган ҳайқириқлар эшитилади.

Шунда И.Каримов Марказ ҳақида ўзининг чапанича дангал фикрини айтади. Янги раҳбардан бундай жавобни сира кутмаган халойиқ, бўшашиб, тараддудланиб қолади. Кейин И.Каримовдан месхети туркларини 24 соат ичида олиб чиқиб кетишни талаб қилишади. Раҳбар 48 соат ичида олиб чиқиб кетишни ваъда беради. Чунки бошқа илож йўқ эди. Кейин автобуслар ташкил қилиниб, туркларни Паркентга — Кумушкондаги дам олиш уйига олиб чиқиб кетилади.

И.Каримов ўз жонини гаровга қўйиб, ҳар қандай хавф-хатарга қарамай, чигал жанжаллар кучайган жойлардаги кескинликни қурбонсиз бартараф этган бўлса, идорасидаги юмшоқ курсидан кетини кўтармаган генерал Гусев Паркентда қирғин уюштиради. Бўрилар тўдаси ўзининг сўнгги ҳамлаларидан бирини айни шу жойда — И.Каримов шахсан назорат қилишга улгурмаган Паркентда амалга оширади. Генерал Гусев Наманганда ишлата олмаган портловчи пакетларини шу ерда ўзбошимчалик билан аҳолига қарши қўллайди ва қонли фожиаларга сабабчи бўлади. Ҳолбуки, қирғин кувати ўта кучли бўлган бу портловчи моддалар аҳолига қарши политбюронинг махсус рухсати билангина қўлланиши мумкин эди. Ана энди хулосани ўзингиз чиқаринг: ким учун элнинг омон сақлаш муҳим бўлгану, ким жасаддар сонини санашдан лаззатланган...

1990 йил 4 июнда Ўшда ҳам фожиали воқеалар бошланади. Улар ҳам худди бизнинг юртимизда рўй берган воқеалар сценарийси бўйича ривожланиб боради. И.Каримов Қирғизистон Компартиясининг ўша вақтдаги биринчи котиби А.Масалиевга телефон қилиб, "Оғайни, катта жанжалнинг ҳиди келяпти, зарур чорасини кўринг", деб талаб қилади. У эса эртага пленум бор, мен шунга тайёргарлик кўряпман, деган баҳона ишлатиб, жанжал жойига ёрдамчиларидан бирини юбориш билан чекланади, холос...

6 июнда Андижонга Қирғизистондан иккита аёл мурдаси олиб келинади. Бу ҳомиладор аёллар қаттиқ таҳқирланган эди. Буни кўрган халқ, табиийки, ўз-ўзидан қўзғалиб кетган, Хўжаободда ғазабга тўлган минг-минглаб одамлар чегарага келиб, ўч олишга шайланган эди. Улар И.Каримов кўрсатган қатъият туфайлигина ушлаб қолинган ва тасаввур қилишнинг ўзигина одамни даҳшатга соладиган фожиаларнинг олди олинган.

И.Каримов Ўшдаги воқеалар туфайли вазият кескинлашаётгани муносабати билан тезкор чоралар кўриш лозимлиги ҳақида КПСС МК Бош котиби М.Горбачевга 1990 йил 7 июнда шошилинч телеграмма йўллайди. Бироқ "иттифоқнинг отаси" ҳар қандай масалада амалий ишдан кўра кўпроқ сафсата тўқишга ишқибоз эканини яхши билган республика раҳбари унинг жавобини кутиб ўтирмай, шўролар салтанати тарихида илк бор бу муҳим масалада мустақил ҳаракат қилади. Зеро, вақт ўта тиғиз, йўқотилган ҳар бир соат асрларга татигулик кулфатларни бошлаб келиши мумкин эди. Шу туфайли ҳам эртаси куниёқ, яъни 1990 йил 8 июнда Ўз.ССР Президенти И.Каримовнинг "Андижон областининг Жалолқудуқ, Қўрғонтепа, Марҳамат, Пахтаобод, Хўжаобод районлари ва Андижон шаҳри ҳудудида фавқулодда ҳолат жорий қилиш тўғрисида"ги Фармони эълон қилинади ва вазиятни барқарорлаштирувчи тезкор чоралар кўрилади. Бу фармонда Ички ишлар вазирининг муовини Ғ.Раҳимов белгиланган ҳудудларга комендант этиб тайинланади.

Буни қарангки, 7 июнда Москвага жўнатилган, икки қардош халқнинг келгуси тақдирига дахлдор ўта муҳим масала кўтарилган телеграммага "тезкор" жавоб орадан бир ҳафта вақт ўтгач — 14 июндагина келди. СССР Ички Ишлар вазири генерал Бакатиннинг 231-сон буйруғи билан Қирғизистоннинг Фрунзе ва Ўш областлари ҳамда Ўзбекистоннинг Андижон областида 14 июндан эътиборан фавқулодда ҳолат "шошилинч равишда" жорий қилинди. Бу ўринда ҳам доно халқимизнинг яна бир мақоли ёдингизга тушаётгандир — "Ҳайит ўтгандан кейин хинони..."

Ички ишлар идоралари фаолиятидаги жиддий камчиликларни зудлик билан бартараф этиш мақсадида Президент ўз ҳузурига вазирни — генерал Вячеслав Камоловни чақириб, "Сизнинг, генерал, биринчи навбатда қиладиган ишингиз — юртимизга ҳар ердан келиб тизимингизга ўрнашиб олган "десантчилар"дан халос бўлиш" дейди. Марказдаги ҳомийларига қаттиқ ишонган, "ўзбеклар иши" бўйича тезкор гуруҳларда жонбозлик кўрсатган, ўрни келганда Гдлян-Ивановларга садоқат билан хизмат қилган Камолов бу сафар ҳам икки хил ўйин бошлайди. Гусев, Теплов сингарилар унинг энг яқин ошнолари бўлгани туфайли, улар орқали Москвага Ўзбекистоннинг янги раҳбари тўғрисида турли маълумотларни жўнатиб туради.

Юқорида гувоҳи бўлганимиздек, ўша пайтда "қонун посбонлари" ўзининг бевосита ишини бир ёққа қўйиб, турли кирдикорлар билан банд бўлишгани туфайли, республикада жиноятчилик ҳаддан ошиб кетганди. Масалан, 1984 йилда ҳаммаси бўлиб 60162та жиноят содир этилган бўлса, 1990 йилга келиб бу рақам 88155тани ташкил қилганди. Шуниси қизиқки, "социалистик қонунчиликни тиклаш учун" Марказдан қанча кўп "десантчи" келса, босқинчилик, одам ўлдириш, ўғрилик (жумладан, автомобиль ўғирлиги), уюшган жиноятчилик шунчалик тезроқ ўсиб борди. Ўша пайтларда республикадаги уюшган жиноятчиларнинг "крестный отец"лари айнан Москвада ин қургани ҳам оддий гапдек айтилаверарди. Одамларнинг ҳуқуқ-тартибот идораларига ишончи қолмагач, ёрдам таклиф қилган ҳар қандай кимса қаршисига бош эгиб борарди. Бу вазиятдан эса ашаддий жиноятчилар, турли "разборчи"лар унумли фойдаланар, пана-пастқамларда жойлашган чойхоналар "адолат маҳкамалари"га айланиб қолганди. Ички ишлар тизимининг ишга яроқсизлигидан "Адолат", "Тавба", "Ислом лашкарлари" сингари экстремистик гуруҳларга ҳам гўё "иш топилганди".

Шу ўринда министр Камолов ҳузурига журналист А.Ковалев кирганида бўлиб ўтган суҳбат, айниқса, қизиқарлидир. Мазкур суҳбат бизга Камолов асл қиёфасининг камида икки жиҳатини очиб беради. Республикамизга Дидоренко билан бирга келган, бироқ, юртдоши каби қонунсизликлар ва ўзбошимчаликлар йўлини тутмаган ИИВ БХСС бошқармаси бошлиғи Г.Овчаренкога у "ўзбекларга сотилган" дея баҳо беради. Эътибор беринг-а, бу ибора Марказ гумашталарининг оғзидан эмас, "ўзимизнинг министр", фақат паспортида ўзбек бўлган Камоловнинг оғзидан чиқаяпти. Дарвоқе, худди шундай М.Кирик ҳам маҳаллий аҳоли тақдирига бефарқ бўлмагани учун яроқсизлар рўйхатидан жой олади.

А.Ковалев олти марта судланган, водийни қон қақшатаётган ашаддий жиноятчилардан бири Э.Мамадалиев Андижон шаҳрида футбол ўйинидан кейин бўлиб ўтган тартибсизликларда ҳам асосий ролни ўйнаганини, Камоловнинг ўзи бу одам билан оғиз-бурун ўпишиши тўғрисида гапира бошлаганида эса, вазир унинг оғзига уриб, шундай дейди:

— Бечора Эркин, ҳамма нарсада уни айблашади. Бу жанжалларга ҳам у айбдормиш. Уни Звездочетнинг (В.Аветисов деган "авторитет"нинг лақаби — таҳр.) ўлдириб кетилишидаям айблашувди. — Кейин кўтаринки оҳангда давом этади. — Ахир унга миннатдорчилик билдиришимиз керак. У янги шаҳардаги бузғунчиликларнинг олдини олиб қолган. Сиз бу бебошликларнинг шаҳарнинг у қисмида ҳам давом эттириш мўлжалланганидан хабарингиз борми ўзи? Йўқми? Ана қаранг! Ахир шу одам уни тўхтатиб қолди-ку!..

Ҳарқалай, Камоловнинг ўзи ҳимоя қилаётган "қаҳрамонлар" билан қанчалик яқин алоқада бўлгани хусусида гапириб ўтириш ортиқчадир.. Бизни бу вазиятда бошқа бир нарса кўпроқ ҳайратга солади — агар бир шубҳали шахс шунча нарсага қодир бўлса, Вячеслав Мухторович бошчилигидаги милициянинг нима кераги бор ўзи?

Марказ ноғорасига ўйнаб ўрганган Камолов фаолиятида ҳеч қандай ижобий ўзгариш юз бермаётганини кўрган, бу одам ички ишлар тизимида туб ислоҳотлар ўтказилишига фақат халақит бериши мумкинлигини теран тушунган Президент уни вазифасидан четлаштиради. Энди ўйинлари ўтмай қолганидан аламзада Камолов хизмат хонасини топшириш учун ҳамтовоқлари ёрдамида лаш-лушларини йиғиштирар экан, кабинет тўрида осиғлиқ турган Президент портретига қараб: "Биз Сиз билан ҳали учрашамиз!" дея жўжахўрозларча чиранади. Бу гапи билан "шоввоз" Камолов вақти келиб Ўзбекистонда қизил салтанат қўли яна баланд келишига умид қилгани, республика эришган мустақилликнинг умри узоқ бўлмаслигини орзу қилгани, бу йўлда ҳар қандай разилликдан ҳам қайтмаслигини ошкор этганди. У ўзининг хом хаёлида қонхўр Фрунзенинг набиралари қаторида қизил байроқ ҳилпиратиб бу юртга қайтишни истаган бўлса, не ажаб. "Нотавон кўнгилга қўтир жамошов" деганларидек, бу олифтанинг орзулари ҳам худди Новиковнинг "башорати"дек саробга айланди.

Президентнинг бевосита кўрсатмаси билан республика Ички ишлар вазирлигининг масъул лавозимларига малакали маҳаллий кадрлар қўйилди. Тизим раҳбарлиги халқ тақдирига бефарқ бўлмаган, унинг орзу-армонлари билан яшайдиган кишилар қўлига ўтгач, ишда жиддий ижобий ўзгаришлар юзага келди. Уюшган жиноятчилик, босқинчилик, автомашиналарни олиб қочиш сингари ўнлаб жиноятларнинг пайи қирқилди. Собиқ иттифоқ ҳудудида авж олиб ётган автомашина ўғирлигини оладиган бўлсак, агар 1990-91 йилларда бир кунда ўртача 154та жиноят расмий рўйхатга олинган бўлса (рўйхатга тушмаганининг эса саноғи йўқ эди!), айни масалада Президентимиз кўрсатган қатъиятлилик туфайли 1992 йилга келиб — бир йилнинг ичида бу бемазагарчиликларга кескин чек қўйилди!

Бу тадбирларнинг ҳуқуқий асоси бўлиб эса 1990 йил 31 октябрда Президент имзолаган "Милиция ходимларини ижтимоий ва ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилишни кучайтириш тўғрисида"ги Ўз.ССРнинг Қонуни, 1991 йил 25 октябрда қабул қилинган Вазирлар Маҳкамасининг "Ўзбекистон Республикасининг Ички ишлар вазирлиги тўғрисида"ги 270-сон қарори хизмат қилди. Мазкур ҳужжатларнинг қабул қилиниши билан Ички ишлар вазирлиги фаолиятига доир энг муҳим масалалар ўз ечимини топди. Уларда ички ишлар ходимларининг асл вазифалари, ҳуқуқ ва бурчлари аниқ кўрсатиб берилди, иқтисодий ва ижтимоий муаммоларини ҳал этиш чоралари белгиланди. Ҳар бир лавозимдор шахснинг ҳуқуқ ва масъулияти алоҳида кўрсатилиб, вазирликнинг янги структураси тасдиқланди. Энг муҳими — бу тизим фаолиятини молиялаш, ходимларга унвонлар бериш ва лавозимларга тайинлаш республика ихтиёрига олинди. Шу тариқа мамлакат Ички ишлар тизими ўз мустақиллигини қўлга киритди.

Якуний мулоҳазалар

...Газеталар қоғози тез сарғаяркан. Агар Усмонхўжаев, Нишоновлар даврида нафақат иттифоқ, балки ўзимизда чоп этилган оммавий ахборот воситалари саҳифаларига қарасак, уларнинг ҳар куни сонида ўзбек халқи бошига минг турли маломатлар ёғдирилганининг гувоҳи бўламиз. И.Каримов раҳбарликни қўлга олгач эса, уларда адолат овози янграйди, халқ туҳматдан ҳимоя қилинади, ҳаттоки, марказий нашрлар тилёғламаликка ҳам ўтишади...

Инсон хотираси эса газета қоғози эмас.

Биз ушбу мақолани тайёрлаш жараёнида ўша йиллари ички ишлар тизимида хизмат қилган, юқорида баён этилган барча ҳодисаларни бевосита ёки билвосита гувоҳи бўлган ўнлаб кишилар билан учрашдик, суҳбатлар қурдик. Суҳбат давомида бир ҳақиқатни илғадик — улар бир вақтлар "десантчилар"нинг зулмидан, адолатсизликларидан жабрлангани туфайли мустақилликнинг қадрига кўпроқ етишади, зеро, бу одамлар келгиндиларнинг зуғуми ҳақида бировдан эшитмаган, балки мақолада қисман тилга олинган ноҳақликларни ўз бошларидан кечирганлар. Бугун ўрни бўлса-бўлмаса ўзини мустақиллик қаҳрамони дея тақдим этаётган айрим кимсалардан фарқ қилароқ, улар ўтган кунларнинг нақадар хатарли бўлганини, бўрилар галасига қарши бориш ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермаганини очиқ тан оладилар, бугунги кунларга шукрона келтирадилар. Зеро, Ислом Каримов Марказдан келган бир неча юз бемаза одамга қарши эмас, балки шўролар давлати деган бутун бошли тузумга қарши жангга кирганди. Бу системани синдириш, ундан мамлакат ва миллатни халос қилиш айтишгагина осон эди. Айни тузум тарафдорларини эса фақат Марказдан юборилганлардан иборат эди, деб ўйлаш ҳам бориб турган соддаликдир. Унинг "содиқ ҳимоячилари" ўзимизда ҳам истаганча топиларди. Маълумки, "ўзингдан чиққан балоларнинг" кирдикорлари ҳаммасидан ошиб тушади.

Мустақиллик, миллий нафсоният, инсон ҳақи ва ҳуқуқи учун олиб борилган жангларда мағлуб бўлган Нишонов, Қодиров, Камолов ва яна бошқа ўнлаб "шўро лашкарбошилари" тешик қалқонларини елкага ортиб, ўзлари ёрдамга чақирган "десантчилар" ортидан Москвога кетарканлар, бу билан яна бир бор ўзларининг кимнинг одами, қайси галадан эканини ошкор қилишди. Бу ҳаракатлари билан улар гўё халқ нафратидан қочиб қутулишгандек, бироқ Яратганнинг нигоҳидан қайга яширинишаркин?..

Биз юқорида Пайғамбаримизнинг ҳадиси шарифларини бекорга эслаганимиз йўқ. Зеро, ҳар инсоннинг иймони тил учида Оллоҳни ёдлаб туриш ёхуд ҳар қандай дунёвий ишлардан, халқ ташвишу қувончларидан узилиб, тинимсиз тоат-ибодат қилиш билан белгиланмайди. Ёмонликни, адолатсизликни, хунрезликни кўрганда нафақат дили, тили, балки забардаст қўли билан ҳам уни тузатиш ҳақиқий имон, чин инсонликнинг ўчмас белгисидир!

Озод АББОСХЎЖАЕВ,
ҳуқуқшунос

2003 йил 5 августдан 10 сентябргача

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида ўтказиладиган мактаб ёзув қуроллари ва кийим-кечакларни сотувчи бозорлар, ярмаркалар ва бўлимларнинг жойланиши

№	Ташкилотлар номи	Ярмаркалар сони	Турғун савдо дўконларидаги бўлимлар сони
	«Савдо» худудий акциядорлик компаниялари		
1.	Қоракалпоқсауда	6	7
2.	Андижонсавдо	8	10
3.	Бухоросавдо	7	10
4.	Жиззахсавдо	4	8
5.	Қашқадарёсавдо	7	10
6.	Наманагансавдо	6	9
7.	Навоийсавдо	3	4
8.	Самарқандсавдо	9	15
9.	Сирдарёсавдо	4	8
10.	Термизвилоятсавдо	4	8
11.	Тошкентвилоятсавдо	8	15
12.	Фарғонасавдо	8	15
13.	Хоразмсавдо	5	7
14.	Тошкент шаҳар ҳокимияти савдо, хизмат кўрсатиш соҳаси ва халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш департаменти	11	24
	ЖАМИ:	90	150

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида кузги-қишки мавсумий енгилсаноат маҳсулотларининг кўргазмали ярмарка савдосини ўтказиш жадвали

№	Вилоят	2003 йил 11-17 августда кўргазма савдоси ўтказиладиган манзил
1.	Андижон	Андижон шаҳри, Истиқлол кўчаси, 19-уй, «Андижон» жамоа корхонаси
2.	Наманган	Наманган шаҳри, Навоий кўчаси, 31-уй, «Исфархон» супермаркети
3.	Фарғона	Қамбарова кўчаси, 29-уй, «Голливуд» комплекси
4.	Тошкент	Чирчиқ шаҳри, П.Юсупов кўчаси, 28-«а» уй, «Марказий универсал дўкони»
5.	Тошкент шаҳри	Ўзбекистон кўчаси, 17-уй, «Тошкент универмаги».
№	**Вилоят**	**2003 йил 18-24 августда кўргазма савдоси ўтказиладиган манзил**
1.	Жиззах	Жиззах шаҳри, Ш.Рашидов майдони, «Наврўз» дўкони
2.	Қашқадарё	Қарши шаҳри, Ўзбекистон кўчаси, «Болалар дунёси» дўкони
3.	Самарқанд	Самарқанд шаҳри, Тошкент кўчаси, 15-уй, «Самарқанд» универмаги
4.	Сирдарё	Гулистон шаҳри, Мустақиллик кўчаси, 57-уй
5.	Сурхондарё	Термиз шаҳри, Ш.Рашидов кўчаси, 1-уй, «Истиқлол» супермаркети
№	**Вилоят**	**2003 йил 25-31 августда кўргазма савдоси ўтказиладиган манзил**
1.	Қорақалпоғистон Республикаси	Нукус шаҳри, Э.Алакуз кўчаси, «Ойдин жол базари»
2.	Бухоро	Бухоро шаҳри, Мустақиллик кўчаси, 12-уй
3.	Навоий	Навоий шаҳри, Халқлар дўстлиги кўчаси, «Савдо маркази»
4.	Хоразм	Урганч шаҳри, Ўзбекистон кўчаси, 2-уй

«ЎЗБЕКСАВДО» акционерлик компанияси.

7724R/1674

Vacancy Announcement

THE OSCE CENTRE IN TASHKENT ("CiT") IS RECRUITING FOR THE FOLLOWING POSITION:

National Assistant Project Coordinator

This individual will provide programme support for CiT's project activities in the human dimension with emphasis on anti-trafficking activities. This individual is supervised by the Head of Centre.

Duties and responsibilities:
- *Provide support for the development, implementation and monitoring of CiT's activities in the human dimension*
- *Participate in planning CiT's activities*
- *Prepare various written reports, including background papers and briefing papers, related to trafficking in human beings*
- *Maintain contacts with Government agencies, NGOs, and other institutions*
- *Assist in budgeting process, and follow-up on project expenditures*
- *Perform other duties as required*

Qualifications:
- *Strong analytical capability*
- *University degree in Business Administration, Management, Law, International Relations or other relevant discipline, or the equivalent combination and experience in a related area*
- *Excellent knowledge of the political, social, economic situation in Uzbekistan*
- *Minimum 5 year of experiences in programme and project planning, management and implementation, including financial management*
- *Excellent English and Russian languages skills. Knowledge of Uzbek is desirable*
- *Ability to work independently, and as a team member*
- *Good knowledge of MS Windows applications (spreadsheets, word processing, e-mail)*

The OSCE is an equal opportunity organization, encourages female candidates to apply.

To apply for the position, please send a cover letter in English describing your experience, along with a CV at least two references, by Friday August 15, 2003 to:

e-mail: jobs@osce.sand.uz
or hand deliver in an envelope to:

Ambassador Ahmet Erozan
Head, OSCE Centre in Tashkent
Khamid Alimjan Square
Western Side, 2-nd Floor
700000 Tashkent

7708R/1690

Юлдузни жаҳон билади

Ўзбекистоннинг энг ёш спорт устаси Юлдуз Ҳамроқулова «Check Tour-2003» халқаро шахмат фестивалида 1-ўринни эгаллади.

Шахмат

Жаҳон шахмат оламида ўзига хос ўрни, обрўси бўлган – «Check Tour» халқаро фестивалида қатнашишнинг ўзи бўлмайди. Юздан ортиқ мамлакат шахматчилари иштирок этган мусобақаларда Ўзбекистондан фақат Юлдузнинг иштироки ҳам бежиз эмас. Эндигина 14 ёшни қаршилаган мактаб ўқувчиси 5 карра мамлакат чемпиони бўлиб улгурди. Осиё чемпионатида кумуш медал олди. Энг муҳими, 2003 йилда республика биринчилигининг олий лигасига чиқиб, дастлабки мусобақалардаёқ Лида Малиничева ҳамда Ольга Собироваларадан кейинги 3-ўринни эгаллади. 18 ёшгача бўлган спортчилар ўртасида яна ғолиблик шоҳсупасига кўтарилди.

Чехиянинг Пардубица шаҳрида бўлиб ўтган улкан тадбирда эса жаҳонга танилиб улгурган 200 нафардан зиёд гроссмейстер қатнашди. Шунинг ўзи мазкур халқаро фестивал нақадар нуфузли эканлигини кўрсатиб турибди. Вакиламиз мусобақаларнинг «В» гуруҳида иштирок этди. Дастлабки турдаёқ Халқаро рейтинг даражаси анча юқори, тажрибали швециялик Мискуллин Деннисни мағлуб этгани барчанинг эътиборини тортди. Кейин эса Швеция жамоаси мураббийи Холст Коннуга қарши дона сураётганда ҳамма ўзбек қизалоғи билан салкам 50 ёшли тажрибали, номдор шахматчининг 6 соат давом этган, дуранг натижа қайд этилган беллашувини томоша қилишди.

– Қизчанинг ўйини, ироdasi, ғалабага иштиёқи менда катта таассурот қолдирди. Бундайлардан кўп нарса кутса бўлади, – деди Холст тўпланганларга ўйин тугаганданоқ.

Унинг бу фикрини куни кеча вилоят ҳокими номига Халқаро фестиваль директори жаноб Я. Мазухдан келган шошилинчнома тўла тасдиқлагандай: «Ёш бўлишига қарамай Юлдуз жуда яхши натижа кўрсатди. 1-ўринни олди. Ишончим комилки, тез орада у гроссмейстер ва жаҳон чемпиони бўлади», – дейилади жумладан хушхабарда.

Балки ҳали бу ҳақда гапиришга эртадир. Аммо Юлдузнинг Германия, Словения, Франция, Испания каби шахматсевар мамлакатларнинг таниқли шахматчиларига бирорта партиянинг бой бермаганлиги унинг кейинги муваффақиятларидан умид қилишимизга асос бўлади, деб ўйлаймиз.

Шу кунларда Юлдуз Ҳамроқулова жуда йирик, масъулиятли беллашувларга ҳозирлик кўрмоқда. Мураббийи Ойбек Ҳамроқуловнинг таъкидлашича, у сентябрь ойида бўладиган аёллар ўртасида жаҳон чемпионатида қатнашиш ҳуқуқини берадиган минтақавий саралаш мусобақаларида қатнашади.

Ана шу беллашувлар Халқаро фестиваль директори жаноб Я. Мазухнинг башоратига йўл очса не ажаб?

Баҳриддин САТТОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Бокс

Халқаро мусобақа якунланди

Наманган шаҳрида вилоят ҳокимининг совриниучун бокс бўйича халқаро турнир якунланди. Унда ўзбекистонликлардан ташқари, Ҳиндистон, Малайзия ва Суриядан келган 200 нафарга яқин чарм қўлқоп устаси рингга чиқди.

Халқаро мусобақада ўз вазн тоифасида барча рақибларини енгган фарғоналик О.Мамажонов, ҳиндистонлик А.Кумар, жиззахлик А.Умаров, қўқонлик У.Бўриев, тошкентлик Ж.Набиев, Ж.Матжонов, бухоролик Р.Раҳматов, Н.Ғуломов ва Н.Азимов мусобақа ғолиби бўлди.

(ЎзА).

Ташкилот авто ва қишлоқ хўжалик шиналарининг улгуржи ва чакана савдоси билан шуғулланади.

- Россия Федерациясида ишлаб чиқарилган.
- Ҳар хил русумли шиналар.
- Энг арзон нархда Тошкентдаги омборхонадан.

Маҳсулот Тошкент шаҳрида.

Ташкилотларни вилоят дистрибьютерлигига таклиф қиламиз.

Телефонлар: (998 712) 79-28-75, 79-28-73.
E-mail: urald@rol.ru

SHAYHONTOHUR TEXTILE

AYGEN COLLECTION

МАҲСУЛОТЛАРИНИ ТАҚДИМ ЭТАДИ:

Аёллар, болалар ва эркаклар учун юқори сифатли спорт ва трикотаж кийимларини.

Тадбиркорларни Ўзбекистон ва МДҲ бўйича дистрибьютерликка таклиф этамиз.

Манзил: Тошкент шаҳри, Мақсуд Шайхзода кўчаси, 1-уй.
Тел.: 116-86-57. Факс: 116-86-53.
Мулоқот учун шахс: Абдулвоҳит Ибрагимов.
E-mail: shayhontohur.textil@uzpak.uz www.shayhontohur.com

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги «Дипхорижхизмат» бошқармаси жамоаси транспорт бўлими мудири Абдурасул Аҳмедовга отаси
Абдужалил АҲМЕДОВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети ректорати ва жамоат ташкилотлари инглиз тили фонетика ва фонология кафедраси ўқитувчиси Сабриддин Каримшиковга отаси
АЗИМ аканинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент Педиатрия тиббиёт институти ректорати ва жамоаси институт кўз касалликлари кафедрасининг собиқ доценти
Ҳасан МИРЗАЕВнинг
вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Газетанинг навбатдаги сони 12 август, сешанба куни чиқади.

Халқ сўзи
Народное слово

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: Э. Болиев (масъул котиб — «Халқ сўзи»), П. Дюгай, Ш. Жабборов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Л. Кучеренко, М. Мираламов, С. Муҳиддинов, Ш. Ризаев, А. Саидов (масъул котиб — «Народное слово»), М. Сафаров, И. Ўтбосаров, О. Қаипбергенов (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), А. Ҳайдаров, Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар бўлими 133-52-55;
Котибият 133-10-28; Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 768. 22690 нусхада босилди,
ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Жамшид ТОҒАЕВ ва Акбар БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
[t] -Тижорат материали

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — А. Орипов.
Навбатчи муҳаррир — Ф. Саиев.
Навбатчи — М. Жонихонов.
Мусаҳҳих — М. Сулаймонова.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 21.50 1 2 3 4 5 6